

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lucia Hatalová

Kreácia sudcov ústavných súdov v ČR a SR
(Porovnanie)

Diplomová práca

Olomouc 2011

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému Kreácia sudcov ústavných súdov v ČR a SR (Porovnanie) vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Olomouci, 24. 2. 2011

Lucia Hatalová

Obsah

Zoznam použitých skratiek	5
1 Úvod.....	6
1.1 Téma práce, ciele a členenie	6
1.2 Metodológia práce.....	7
1.3 Použité zdroje a dáta	7
1.4 Formálna stránka textu	8
1.5 Poďakovanie	8
2 Právna úprava kreácie ústavných sudcov	9
2.1 Československá právna úprava	9
2.2 Právna úprava kreácie sudcov Ústavného súdu ČSFR	9
2.3 Právna úprava kreácie ústavných sudcov Ústavného súdu SR	10
2.4 Právna úprava kreácie českých ústavných sudcov	13
2.5 Porovnanie právnych úprav	14
3 Výber kandidátov na funkciu ústavného sudcu	16
3.1 Kandidáti na funkciu československého ústavného sudcu.....	16
3.2 Výber kandidátov do funkcie ústavných sudcov ČSFR.....	16
3.3 Výber vhodných kandidátov do funkcie slovenského ústavného sudcu	17
3.4 Výber kandidátov v českej právnej úprave	18
3.4.1 Výber kandidátov prezidentom republiky	18
3.5 Súhlas Senátu s menovaním do funkcie	21
3.5.1 Prerokovanie žiadosti prezidenta v Senáte	22
3.5.2 Právne účinky súhlasu Senátu.....	25
3.6 Komparácia výberu kandidátov	26
4 Menovanie do funkcie ústavného sudcu	28
4.1 Menovanie československých ústavných sudcov	28
4.2 Menovanie federálnych ústavných sudcov.....	28
4.3 Menovanie do funkcie ústavného sudcu Ústavného súdu SR	29
4.4 Menovanie kandidátov do funkcie sudcu Ústavného súdu ČR	30
4.4.1 Povinnosť menovať kandidáta do funkcie	30
4.5 Menovanie ústavných sudcov z komparatívneho pohľadu.....	31
5 Zloženie sľubu ústavného sudcu	33
5.1 Sľub československých ústavných sudcov	33

5.2	Sľub ústavných sudcov Ústavného súdu ČSFR.....	33
5.3	Sľub sudcov Ústavného súdu SR	33
5.4	Sľub český ústavných sudcov	34
5.4.1	Význam sľubu	34
5.4.2	Obsah sľubu	35
5.5	Sľub ústavných sudcov z komparatívneho pohľadu	37
6	Počet ústavných sudcov a dĺžka ich funkčného obdobia.....	38
6.1	Československá úprava počtu a dĺžky funkčného obdobia	38
6.2	Počet ústavných sudcov a funkčné obdobie Ústavného súdu ČSFR.....	39
6.3	Počet sudcov a dĺžka funkčného obdobia v slovenskej právnej úprave	39
6.4	Počet českých ústavných sudcov a ich funkčné obdobie	40
6.5	Porovnanie počtu ústavných sudcov a ich funkčných období	44
7	Požiadavky na ústavného sudcu	46
7.1	Požiadavky kladené na československých ústavných sudcov	46
7.2	Požiadavky na federálnych ústavných sudcov	46
7.3	Požiadavky na výkon funkcie slovenských ústavných sudcov	46
7.3.1	Právnické vzdelanie	46
7.3.2	Prax v právnickom povolání	47
7.4	Požiadavky na výkon funkcie sudcov Ústavného súdu ČR.....	47
7.4.1	Štátne občianstvo	48
7.4.2	Voliteľnosť do Senátu	48
7.4.3	Bezúhonnosť.....	48
7.4.4	Vysokoškolské právnické vzdelanie.....	50
7.4.5	Prax v právnickom povolání	51
7.4.6	Ďalšie požiadavky	52
7.5	Porovnanie požiadaviek z jednotlivých právnych úprav	52
8	Inkompatibilita funkcie ústavného sudcu	54
8.1	Inkompatibilita funkcie v československej úprave	54
8.2	Nezlučiteľnosť funkcie federálnych ústavných sudcov	54
8.3	Nezlučiteľnosť funkcie slovenských ústavných sudcov	55
8.4	Inkompatibilita funkcie v českej právnej úprave	56
8.5	Inkompatibilita z komparatívnej perspektívy.....	57
9	Návrhy zmien právnej úpravy de lege ferenda	59
10	Záver	61

Bibliografia.....	63
Primárne zdroje	63
Právne predpisy	63
Sekundárne zdroje.....	63
Komentáre.....	63
Monografie	64
Zborníky	64
Učebnice	65
Odborné články	65
Anotácia.....	66
Annotation.....	66
Zoznam kľúčových slov	67
The keyword list.....	67

Zoznam použitých skratiek

ČSR – Československá republika

ČSFR – Česká a Slovenská Federatívna republika

FZ – Federálne zhromaždenie

ČNR – Česká národná rada

SNR – Slovenská národná rada

SR – Slovenská republika

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

ZoOÚS – zákon o organizácii ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov

VB – verejná bezpečnosť

VŠ ZNB – Vysoká škola Zboru národnej bezpečnosti

ČR – Česká republika

ZoÚS – zákon o Ústavním soudu

JŘS – Jednací řád Senátu

1 Úvod

1.1 Téma práce, ciele a členenie

Pre moju diplomovú prácu som si vybrala tému „Kreácia sudcov ústavných súdov v ČR a SR (porovnanie)“. Téma ma zaujala, keďže ponúka priestor bližšie preskúmať a dozvedieť sa viac o ustanovovaní ústavných sudcov v minulosti i súčasnosti. V práci sa totiž venujem nie len porovnaniu súčasnej českej a slovenskej právnej úpravy, ale i retrospektívnemu pohľad na úpravu uvedenej problematiky v Československej republike a Českej a Slovenskej Federatívnej republike. Táto téma tak ponúka priestor pre porovnanie štyroch právnych úprav a zhodnotenie kladov a záporov, priblíženie odlišností i vzhľadom na rôzne časové obdobia a rôzne podmienky doby.

Práca je členená do jednotlivých kapitol a podkapitol. V Úvode sa zaoberá vymedzením témy, cieľmi a členením samotnej práce. Ďalej obsahuje časové a priestorové vymedzenie právnej úpravy, ktorá je predmetom práce, metodológiu, formálne aspekty textu a priblíženie zdrojov, z ktorých som pri vypracovaní čerpala. Druhá až ôsma kapitola sa zaoberá právnou úpravou kreácie ústavných sudcov, výberom vhodných kandidátov a udelením súhlasu s ich menovaním v prípade českej úpravy, menovaním do funkcie, sľubom ústavných sudcov, počtom sudcov a dĺžkou ich funkčného obdobia, požiadavkami na kandidátov, inkompatibilitou funkcie a postavením ústavných sudcov v jednotlivých právnych úpravách a tiež ich vzájomným porovnaním. Deviatu kapitolu obsahuje návrhy zmien českej právnej úpravy de lege ferenda, pri ktorej vychádzam z predchádzajúcich kapitol a porovnania kladných a záporných aspektov právnych úprav. V Závere by som zhodnotiť najdôležitejšie aspekty, ktoré s kreáciou ústavných sudcov súvisia.

V diplomovej práci by som sa chcela predovšetkým zamerať na otázky počtu ústavných sudcov, dĺžky funkčného obdobia a opätovného menovania do funkcie, navrhovania kandidátov na posty ústavných sudcov, postupu pri schvaľovaní a subjektov, ktoré kandidátov schvaľujú alebo volia. Ďalej by som sa chcela zaoberať menovaním ústavných sudcov, nimi skladaným sľubom, inkompatibilitou a postavením ústavných sudcov v právnych úpravách z obdobia ČSR, ČSFR, súčasnej ČR a SR. Úlohou práce je porovnať právne úpravy a odlišnosti v kreácii, a navrhnúť možné zmeny súčasnej českej právnej úpravy de lege ferenda.

Pri prvotnom štúdiu zhromaždenej literatúry som si tiež stanovila hypotézu diplomovej práce. Domnievam sa, že systém kreácie ústavných sudcov bol najvhodnejšie upravený u kreácie ústavných sudcov Československého ústavného súdu.

1.2 Metodológia práce

Názov diplomovej práce predznamenáva metódu, ktorú využívam pri vyvedení praktických záverov. V práci sa zameriam na vykreslenie kreácie ústavných sudcov v štyroch právnych úpravách, následným porovnaním ich odlišností a skúseností s ich uplatnením v praxi, poukážem na kladné a záporné stránky uvedených modelov a mala by som dospieť k záveru, ktorá právna úprava predstavuje najvyhovujúcejší model kreácie ústavných sudcov.

1.3 Použité zdroje a dáta

Pri vypracovávaní textu týkajúceho sa Ústavného súdu ČSR som použila dobovú literatúru, komentované dokumenty a právne predpisy upravujúce túto problematiku a informácie o vtedajšej kreácii ústavných sudcov, ktoré obsahuje súčasná literatúra.

Podobne som pre spracovanie úpravy z obdobia ČSFR použila právne predpisy upravujúce otázky kreácie, a predovšetkým súčasnú českú literatúru, ktorá sa tiež zmieňuje i o kreácii federálnych ústavných sudcov.

Čo sa týka slovenskej literatúry, chýbala mi literatúra, ktorá by sa zaoberala aktuálnou právnou úpravou a jednotlivými aspektmi do väčších podrobností, nie len obecné. Dostupná literatúra sa väčšinou zaoberá kreáciou ústavných sudcov iba okrajovo. Slovenskou úpravou sa však zaoberajú i niektoré české literárne zdroje, a preto je použiteľná pre túto časť mojej práce. Pre túto časť sú kľúčové predovšetkým monografie.

Časť práce, ktorá sa zaoberá kreáciou súčasných českých ústavných sudcov, sa inšpiruje právnymi predpismi a ich komentármi, doplnené o údaje z učebných textov a článkov zo zborníku a odborných časopisov.

1.4 Formálna stránka textu

Z formálneho hľadiska som pre vypracovanie práce využila program Microsoft Word a jeho funkcie. Text je pre prehľadnosť je členený do kapitol a podkapitol troch úrovní. Pre dodržanie formálnych náležitostí som sa riadila Směrnici děkanky č. 2/2010 kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci zo dňa 26. 1. 2010.

1.5 PodĎakovanie

Za odborné vedenie práce, cenné rady pri výbere literatúry, vypracovávaní práce a odborné vedenie ďakujem doc. JUDr. Jiřímu Jiráskovi Csc.

2 Právna úprava kreácie ústavných sudcov

2.1 Československá právna úprava

Ústavným súdom sa zaoberal v článku III. zákon č. 121/1920 Sb. z. a n. zo dňa 29. februára 1920, ktorým sa uvádza ústavná listina Československej republiky. V tomto článku boli stručne stanovené základné pravidlá, týkajúce sa počtu ústavných sudcov, ako aj subjekty, ktoré sa na kreácii podieľali. Ďalej odkazoval na zvláštny zákon, ktorý mal stanoviť podrobnosti ohľadom spôsobu vysielania členov najvyššími súdmi, funkčného obdobia a ďalších detailov, týkajúcich sa Ústavného súdu.¹

Týmto zvláštnym zákonom bol zákon č. 162/1920 Sb. z. a n. zo dňa 9. marca 1920 o ústavnom súde, prijatý Národným zhromaždením ČSR.² Zákon sa zaoberal otázkami kreácie ústavných sudcov v ustanoveniach § 1 - § 4. Spresnil a upravoval zloženie súdu, dĺžku funkčného obdobia, subjekty oprávnené voliť a menovať ústavných sudcov a náhradníkov, ale i zloženie sľubu a prvú schôdzu ústavných sudcov, zánik funkcie, a postup pri uvoľnení miesta ústavného sudcu počas funkčného obdobia.³

Právna úprava kreácie ústavných sudcov československého Ústavného súdu bola prakticky využitá dvakrát. Ústavný súd pôsobil po celé funkčné obdobie v rokoch 1921 – 1931. Následne bol súd ustanovený až v roku 1938 a svoju činnosť vykonával ešte i krátko počas Protektorátu Čechy a Morava.⁴ Po druhej svetovej vojne však už jeho činnosť nebola obnovená.⁵

2.2 Právna úprava kreácie sudcov Ústavného súdu ČSFR

Vo veci právnej úpravy federálneho Ústavného súdu boli predložené dokonca až dva návrhy ústavných zákonov. Ako prvý predložil návrh ústavného zákona

¹ GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavným dejinám Československa I (1914 – 1945)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 72 – 73 (čl. III Zákona, ktorým se uvozuje ústavní listina ČSR).

² Tamtiež (čl. III zákona, ktorým se uvozuje ústavní listina ČSR).

³ Tamtiež, s. 149 - 150.

⁴ Tamtiež, s. 73 (čl. III Zákona, ktorým se uvozuje ústavní listina ČSR).

⁵ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 664 s. (čl. 83 Ústavy).

o Ústavnom súde ČSFR prezident (FZ 1990, parlamentná tlač 373) v súvislosti s prerokovaním Listiny základných práv a slobôd. Okrem toho skupina poslancov Federálneho zhromaždenia predložila konkurujúci návrh zásad ústavného zákona o Ústavnom súde ČSFR (FZ 1990, parlamentná tlač 381). Nakoniec bol prerokovaný a 27. februára 1991 prijatý návrh prezidenta. Ústavný zákon o Ústavnom súde Českej a Slovenskej Federatívnej republiky bol v Zbierke zákonov publikovaný pod číslom 91/1991 Sb. a účinnosť nadobudol 1. apríla 1991. Prevádzací zákon č. 491/1991 Sb., o organizácii Ústavného súdu ČSFR a o konaní pred ním bol prijatý až 7. novembra 1991.⁶ Tento zákon bol schválený na základe poslaneckého návrhu (FZ 1991, tlač 859), pretože vláda s podaním legislatívneho návrhu váhala. Zákon ale neriešil všetky potrebné organizačné a predovšetkým procesné aspekty.⁷

Ústavný zákon o Ústavnom súde v súvislosti s kreáciou ústavných sudcov v článkoch 10 – 13, a článku 16 upravoval otázky počtu sudcov a zloženia súdu, funkčného obdobia, podmienok pre výkon funkcie, ustanovovania predsedu a podpredsedu súdu, postupu pri uvoľnení miesta ústavného sudcu, sľubu sudcov a inkompatibility.⁸

Zákon o organizácii bližšie upravoval predkladanie zoznamov kandidátov a menovania do funkcie i v súvislosti so stanovenými lehotami, a zákaz výkonu inej zárobkovej činnosti a postup pri porušení tohto pravidla.⁹

2.3 Právna úprava kreácie ústavných sudcov Ústavného súdu SR

Právna úprava kreácie ústavných sudcov je upravená v ústavnom zákone č. 460/1992 Zb. Ústave Slovenskej republiky, v hlave VII. nazvanej „Súdna moc“ v oddieli I. označenom ako „Ústavný súd Slovenskej republiky“. V súvislosti s kreáciou ústavných sudcov sa Ústava zaoberá výberom kandidátov a ich menovaním prezidentom republiky, určuje dĺžku funkčného obdobia, počet sudcov,

⁶ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 665 (čl. 83 Ústavy).

⁷ MIKULE, Vladimír, SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o ústavním soudu – Komentář a judikatura k Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 26 s.

⁸ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

⁹ zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii ústavného súdu Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a o konaní pred ním.

a nimi skladaný sľub, ďalej stanoví predpoklady pre výkon funkcie a nezlučiteľnosť s niektorými funkciami a činnosťami.¹⁰

Otázka ustanovovania ústavných sudcov vo výboroch NR SR predstavovala jednu z najdiskutovanejších pri prerokovávaní vládneho návrhu Ústavy. Špeciálne sa diskusia zamerala predovšetkým na dĺžku funkčného obdobia.¹¹ Medzi podstatnejšie zmeny vládneho návrhu Ústavy patrila i zmena ustanovení upravujúcich ústavné súdnictvo - na kreácii sa podieľa i prezident menovaním ústavných sudcov na základe návrhu parlamentu. Okrem toho tiež došlo k začleneniu ustanovení o Ústavnom súde do hlavy VII. Ústavy.¹²

Kreácie ústavných sudcov sa dotkla i tretia novela Ústavy, uskutočnená ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. V tomto prípade legislatívny návrh (tlač č. 643) predložila skupina poslancov (P. Hrušovský, P. Kresák, I. Šimko, L. Orosz) v máji 2000. V prvom čítaní bol návrh prerokovaný v júni. Z dôvodu neskoršieho zhoršenia politickej situácie však druhé a tretie čítanie prebehlo až na 45. schôdzi Národnej rady. K schváleniu novely došlo 23. februára 2001.¹³ Väčšina novelizovaných článkov nadobudla účinnosť 1. júla 2001. Z článkov, ktoré sa kreácie ústavných sudcov priamo dotýkajú, nadobudlo novelizované znenie článku 134 ods. 1 a 3 účinnosť až 1. januára 2002.¹⁴

Z hľadiska vecnej pôsobnosti sa novela dotkla dĺžky funkčného obdobia ústavných sudcov. Z pôvodných sedem rokov bolo funkčné obdobie predĺžené na dvanásť rokov. Okrem toho bol zavadený zákaz opätovného menovania do funkcie.¹⁵ Z dôvodu rozšírenia právomocí Ústavného súdu bol zvýšený počet ústavných sudcov z desať na trinásť. Takáto zmena umožnila prerozdelenie práce medzi štyri senáty, a tým zefektívnenie činnosti súdu.¹⁶ Zákaz opätovného menovania a predĺžené

¹⁰ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov.

¹¹ OROSZ, Ladislav a kol. *Ústavný systém Slovenskej republiky: doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektívy*. 1. vydanie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2009. s. 34 – 35.

¹² Tamtiež, s. 39.

¹³ Tamtiež, s. 55.

¹⁴ ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

¹⁵ OROSZ a kol.: *Ústavný systém...*, s. 57.

¹⁶ CHOVANEC, Jaroslav. *Ústava Slovenskej republiky – základný zákon štátu*. 1. vydanie. Bratislava: Procom, 2002. 492 s.

funkčné obdobie sa však nevzťahuje na sudcov, ktorí boli do funkcie menovaní ešte pred účinnosťou novely Ústavy (čl. 154b Ústavy).¹⁷

Novela ďalej zakotvila oprávnenie prezidenta republiky menovať a odvolávať sudcov Ústavného súdu SR, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu SR a prijímať sľub sudcov Ústavného súdu SR v čl. 102 ods. 1 písm. s).¹⁸ Pred novelou prechádzalo menovacie oprávnenie na vládu v prípade, že prezident nemohol kandidátov do funkcie menovať v súlade s čl. 105 ods. 1 (k tomu došlo už pri prvom menovaní ústavných sudcov).¹⁹ Po novele toto oprávnenie prináleží namiesto vlády predsedovi NR SR.²⁰

Formulačne bol pozmenený i čl. 137 ods. 2. Kým pred novelou bola funkcia ústavného sudcu podľa čl. 137 ods. 2 písm. b) nezlučiteľná s funkciou alebo pracovným pomerom v inom štátnom orgáne, v súčasnosti je výkon tejto funkcie nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosťou.²¹

Z hľadiska zmeny právnej úpravy možno túto novelu Ústavy hodnotiť pozitívne z dôvodu posilnenia nezávislosti ústavných sudcov vďaka predĺženiu funkčného obdobia a zakotveniu zásady zákazu opätovného zvolenia.²²

Čo sa týka uvedenej ústavnej zmeny, rovnako ju považujem za pozitívnu z dôvodu zabezpečenia väčšej nezávislosti ústavných sudcov. Predĺženie funkčného obdobia chápem ako určitú kompenzáciu za zákaz opätovného menovania do funkcie.

Prevádzacím zákonom ústavnej úpravy sa stal zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení sudcov. Zákon opäť stanoví počet a zloženie Ústavného súdu. Určuje, ktoré subjekty sú oprávnené podať návrh kandidátov NR SR. Ďalej je upravený pracovný pomer

¹⁷ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

¹⁸ ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Ústava...

¹⁹ ČIČ, Milan a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Martin: Matica slovenská, 1997, s. 495 (čl. 134 ods. 2 Ústavy).

²⁰ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

²¹ ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Ústava...

²² OROSZ a kol.: *Ústavný systém...*, s. 121.

ústavných sudcov, ich postavenie a povinnosti pri výkone funkcie. Zákon tiež obsahuje postup v prípade, že ústavný sudca vykonáva činnosť nezlučiteľnú s jeho funkciou.²³

Postu pri prerokovaní kandidátov na ústavných sudcov v NR SR obsahuje zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NR SR v znení neskorších predpisov.²⁴

2.4 Právna úprava kreácie českých ústavných sudcov

Právna úprava Ústavného súdu je súčasťou hlavy IV. - Moc súdna ústavného zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy Českej republiky, a to ako v obecných ustanoveniach upravujúcich súdnictvo (čl. 81 – 82), tak i v článkoch priamo sa venujúcich Ústavnému súdu (čl. 83 - 89). Ústava upravuje počet ústavných sudcov, dĺžku funkčného obdobia, menovacie oprávnenie prezidenta s predchádzajúcim súhlasom Senátu, predpoklady pre výkon funkcie a otázky súvisiace so sľubom ústavných sudcov. Ustanovovania ústavných sudcov sa však týka i čl. 62 písm. e) Ústavy, ktorý stanoví menovacie oprávnenie prezidenta republiky.²⁵

Vzhľadom na to, že Ústava bola vypracovaná a prijatá v krátkom časovom období, nedošlo k širšej diskusii ohľadom jej obsahu. Táto skutočnosť sa dotkla i ustanovení o Ústavnom súde. Keďže prevádzací zákon sa od ústavnej právnej úpravy nemohol odkloniť, diskusie ohľadom odlišných postupov a spôsobu úpravy fungovania súdu sa viedli v rovine *de lege ferenda*.²⁶ Neskôr bolo síce predložených niekoľko návrhov novelizácií Ústavy, ani jeden však nebol prijatý.²⁷

Prvú navrhovanú novelizáciu čl. 84 Ústavy obsahoval návrh obsiahnutý v tlači 541 (PS 2000), ktorý navrhoval zákaz opätovného menovania do funkcie.²⁸ Návrh sa

²³ zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, v znení neskorších predpisov.

²⁴ zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov.

²⁵ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v znení pozdějších předpisů.

²⁶ MIKULE, Vladimír. Příprava zákona o Ústavním soudu v roce 1993 a v současné problémy. In KYSELA, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu po třinácti letech: vznik, vývoj, problémy a úvahy de lege ferenda*. Praha: Eurolex Bohemia a.s., 2006, 24 s.

²⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. Dosavadní novelizace zákona o Ústavním soudu a jejich vliv na koncepci zákona. In KYSELA (ed): *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 31

²⁸ Tamtiež.

týkal tiež zavedenia maximálneho veku ústavných sudcov, kedy novým dôvodom pre zánik funkcie malo byť uplynutie kalendárneho roku, v ktorom by ústavný sudca dosiahol vek 70 rokov.²⁹

Ďalší návrh (PS 2001, tlač 1134), ktorý rovnako presadzoval stanovenie vekového limitu 70 rokov, ďalej navrhoval predĺženie funkčného obdobia ústavných sudcov na dvanásť rokov a stanovenie zákazu opätovného menovania do funkcie.³⁰

Sľubu ústavných sudcov, upraveného v čl. 85 Ústavy, sa týkal návrh novelizácie, obsiahnutý v tlači 541 (PS 541), kedy slová „ústavnými zákonmi“ mali nahradiť slová „ústavným poriadkom“.³¹

Prevádzacím právnym predpisom ústavnej úpravy je zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavnom súde, ktorý opäť stanoví, že ústavných sudcov, a z nich predsedu a podpredsedov menuje prezident (§ 2 ZoÚS). Zákon tiež zakotvuje povinné vyslovenie súhlasu s menovaním zo strany Senátu a časové obmedzenie, v ktorom sa Senát musí k prezidentom nominovaným kandidátom vyjadriť (§ 6 zákona ZoÚS). S počtom ústavných sudcov a schopnosťou Ústavného súdu riadne vykonávať právomoci súvisí i ustanovenie § 149 ZoÚS.³²

Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím rádu Senátu v časti deviatej, ktorá je nazvaná „Rokovanie o vyslovení súhlasu s menovaním sudcu Ústavného súdu a o vyslovení súhlasu k trestnému stíhaniu a zadržaniu sudcu Ústavného súdu“, upravuje v postup pri vyjadrovaní súhlasu k prezidentom navrhnutým kandidátom v Senáte (§ 140 JŘS).³³

2.5 Porovnanie právnych úprav

Vzhľadom na významné postavenie a úlohu ústavných súdov obsahuje úpravu základných aspektov ústavná právna úprava. Najstručnejšia v tomto smere bola úprava československá, ktorá sa obmedzila len na vymedzenie počtu ústavných sudcov, subjektov oprávnené navrhovať a menovať kandidátov do funkcie. Ostatné

²⁹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 682 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

³⁰ SLÁDEČEK: *Dosavadní novelizace...*, In KYSELA (ed): *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 31.

³¹ Tamtiež.

³² zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v znění pozdějších předpisů.

³³ zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím rádu Senátu, v znění pozdějších předpisů.

ústavné úpravy okrem toho upravujú i ďalšie otázky, napr. dĺžku funkčného obdobia, sľub ústavných sudcov či predpoklady pre výkon funkcie.

Na ústavnú úpravu nadväzujú zákonné úpravy ústavných súdov, ktoré špecifikujú ústavné pravidlá a upravujú jednotlivé inštitúty do väčšej hĺbky. Ďalšími právnymi predpismi, ktoré upravujú kreáciu ústavných sudcov, sú predpisy riešiace postup pri prerokovaní a výbere kandidátov v zákonodarných zboroch.

Ku korekcii ústavnej úpravy otázok súvisiacich s kreáciou sudcov došlo len na Slovensku – išlo o zvýšenie počtu sudcov, predĺženie funkčného obdobia, zákaz opätovného menovania do funkcie a oprávnenie predsedu NR SR menovať ústavných sudcov, ak tak nemôže urobiť prezident. V prípade českej úpravy boli navrhované zmeny, týkajúce sa predĺženia funkčného obdobia, zákazu opätovného menovania do funkcie a limitu veku ústavného sudcu, avšak neboli prijaté.

3 Výber kandidátov na funkciu ústavného sudcu

3.1 Kandidáti na funkciu československého ústavného sudcu

Trojice kandidátov, tzv. terny, predkladali Snemovňa poslancská, Senát a Snem Podkarpatskej Rusi (§ 1 ZoÚS). Do ustanovenia posledne menovaného Snemu mala príslušného kandidáta navrhovať vláda, čo ostalo aktuálne po celé obdobie činnosti prvorepublikového Ústavného súdu, pretože Snem nebol nikdy ustanovený.³⁴ Ostatných štyroch sudcov volili priamo spomedzi seba sudcovia najvyšších súdov.³⁵

3.2 Výber kandidátov do funkcie ústavných sudcov ČSFR

Kandidátov na funkciu ústavných sudcov navrhovali Federálneho zhromaždenie, Česká národná rada a Slovenská národná rada.³⁶ Na rozdiel od súčasnej českej právnej úpravy tak išlo o viac zdrojový proces nominácie.³⁷ Každý zákonodarný zbor predkladal zoznam ôsmich kandidátov, pričom štyria kandidáti Federálneho zhromaždenia boli slovenskými a štyria českými štátnymi občanmi (čl. 10 ods. 2 ústavného zákona).³⁸ Zákonodarné zbory, oprávnené navrhovať kandidátov, mali stanovenú povinnosť predložiť zoznamy kandidátov do troch mesiacov pred uplynutím funkčného obdobia menovaných sudcov.³⁹

Pokiaľ by došlo k uvoľneniu miesta ústavného sudcu v priebehu funkčného obdobia, navrhovali po jednom kandidátovi FZ a zákonodarný orgán tej republiky, ktorej štátnym príslušníkom bol ústavný sudca, ktorý miesto uvoľnil, a to do dvoch mesiacov po tomto uvoľnení. Obaja kandidáti museli mať rovnakú štátnu príslušnosť ako ústavný sudca, ktorého mali nahradiť (§ 1 ods. 4 zákona).⁴⁰

Pri vyhľadávaní vhodných kandidátov do federálneho Ústavného súdu bolo v Zbierke zákonov uverejnené uznesenie ČNR, ktorým sa vyhlasovalo prijímanie

³⁴ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 675 (čl. 84 Ústavy).

³⁵ GRONSKÝ: *Komentované dokumenty...*, s. 149 (§ 1 zákona o ústavním soudě).

³⁶ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

³⁷ FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář. 2. propracované a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2007, s. 30 (§ 6 ZoÚS).

³⁸ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

³⁹ zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii...

⁴⁰ Tamtiež.

návrhov kandidátov. V tomto prípade mohol návrh na kandidáta zaslať ČNR každý občan, ktorý mal právo voliť do ČNR, každá právnická osoba s pôsobnosťou na území ČSFR a orgány ČR.⁴¹

3.3 Výber vhodných kandidátov do funkcie slovenského ústavného sudcu

Kandidáti na ústavných sudcov sú volení Národnou radou SR na základe návrhov, ktoré jej predkladajú subjekty k tomu oprávnené podľa § 11 ods. 1 písm. a) – g) ZoOÚS. Medzi tieto patria: poslanci NR SR, vláda SR, predseda Ústavného súdu SR, predseda Najvyššieho súdu SR, generálny prokurátor SR, záujmové organizácie právnikov a vedecké inštitúcie.⁴²

Úlohou NR SR je potom zvoliť kandidátov na ústavných sudcov.⁴³ Návrhy oprávnených subjektov prerokováva ústavnoprávny výbor, ktorý k nim predloží predsedovi NR SR stanovisko. V stanovisku sa predovšetkým skúma, či navrhnutá osoba spĺňa všetky požiadavky kladené na kandidáta.⁴⁴ Predseda NR SR prerokovanie návrhov zaradí do programu najbližšej schôdze. NR SR potom volí dvojnásobný počet kandidátov, ako je počet uvoľnených miest na posty ústavných sudcov. Ak sa teda, napríklad, počas funkčného obdobia uvoľní jedno miesto ústavného sudcu, budú zvolení dvaja kandidáti.⁴⁵

Do zoznamu kandidátov, predkladaného prezidentovi, budú zaradení kandidáti, ktorí získajú najväčší počet hlasov, minimálne však nadpolovičný počet hlasov prítomných poslancov v tajnej voľbe. V prípade, že vo voľbe nedôjde k zvoleniu potrebného počtu kandidátov, voľby sa opakujú až do zvolenia potrebného počtu. Samozrejme, nedá sa vylúčiť situácia, že ani opakovaná voľba neprinesie zvolenie potrebného počtu kandidátov. V takom prípade sa uskutoční nová voľba, ktorej ale opäť predchádza nominácia kandidátov oprávnenými subjektmi.⁴⁶

⁴¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 680 (čl. 84 Ústavy).

⁴² zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu...

⁴³ PALÚŠ, Igor, SOMOROVÁ, Ľudmila. *Štátne právo SR*. 2. vydanie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2008. s. 320 – 321.

⁴⁴ ČIČ: *Komentár k Ústave...*, s. 495 (čl. 134 ods. 3 Ústavy)

⁴⁵ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 321.

⁴⁶ Tamtiež.

Prostá väčšina, požadovaná k zvoleniu kandidáta do funkcie ústavného sudcu, môže spôsobiť, že opozícia nebude môcť reálne ovplyvniť výber kandidátov. Takáto úprava môže viesť k zostaveniu „jednofarebného“ Ústavného súdu.⁴⁷

3.4 Výber kandidátov v českej právnej úprave

Právna úprava kreácie ústavných sudcov sa inšpirovala úpravou americkou, v západnej Európe takýto model nie je obvyklý. Prevzatie amerického modelu však nie je bezvýhradné, pretože kým českí ústavní sudcovia sú ustanovovaní do funkcie na desaťročné funkčné obdobie, sudcovia amerického Najvyššieho súdu sú do funkcie menovaní doživotne.⁴⁸ Predovšetkým však fungovanie a rola amerického Najvyššieho súdu sú značne odlišné v porovnaní s českým Ústavným súdom.⁴⁹ Blahož poukazuje na to, že úprava ústavného súdnictva v Českej republike vychádza koncepcne z nemeckého modelu špecializovaného a centralizovaného ústavného súdnictva, kreácia ústavných sudcov však vychádza z úpravy americkej. V prípade, že Ústavný súd preskúmava súlad rozhodnutí obecných súdov s ústavnoprávnou úpravou, časť jeho členov však nepochádza z obecných súdov, môže to mať za následok odpor voči autorite rozhodnutí Ústavného súdu.⁵⁰

3.4.1 Výber kandidátov prezidentom republiky

Význam činnosti Ústavného súdu a jeho kompetencie predpokladajú výber ústavných sudcov, ktorý by zodpovedal demokratickým zásadám, a tým by dodával dostatočnú legitimitu rozhodovacej činnosti Ústavného súdu.⁵¹ Keďže právna úprava nerieši otázku výberu vhodných kandidátov na posty ústavných sudcov, je nominácia kandidátov úplne v rukách prezidenta.⁵²

Pri prvom obsadzovaní Ústavného súdu ČR bola, napríklad, uverejnená výzva na navrhovanie kandidátov v dennej tlači. Zároveň prezident a predseda Najvyššieho

⁴⁷ OROSZ a kol.: *Ústavný systém...*, s. 121.

⁴⁸ WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavné soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 1996. s. 37.

⁴⁹ SLÁDEČEK: *Dosavadní novelizace...*, In KYSELA (ed). *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 45.

⁵⁰ BLAHOŽ, Josef. *Zahraniční inspirace působící na české ústavní soudnictví a stav jejich využití*. In KYSELA (ed). *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 69.

⁵¹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 30 (§ 6 ZoÚS).

⁵² KYSELA Jan. In KLÍMA Karel (ed): *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl. 2. rozšířené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. s. 653 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

súdu oslovili niektoré osobnosti, či by mali o takýto post záujem. Odborné predpoklady a spôsobilosť kandidátov posudzovala komisia zostavená prezidentom špeciálne pre tento prípad. Pri druhom obsadzovaní v roku 2003 bola zostavená poradná devätnásťčlenná skupina právnikov. Hlavná úloha skupiny spočívala v konzultácii vhodnosti kandidátov, hoci bližšie podrobnosti o jej činnosti nie sú známe. Medzi Senátom neprijatými kandidátmi však boli i členovia tejto poradnej skupiny (V. Balaš a V. Pavlíček).⁵³ I v tomto prípade boli ešte v roku 2002 oslovené právnické inštitúcie. V súčasnosti je možné predpokladať, že prezident si vyberá kandidátov v spolupráci s neoficiálnymi konzultantmi, prípadne ďalšími významnými osobnosťami. Dôležitú úlohu v tomto procese zohráva nepochybne i Kancelária prezidenta republiky, ktorá zhromažďuje základné údaje o potenciálnych kandidátoch a zisťuje ich záujem o kandidatúru. V prípade záujmu nasleduje pohovor s prezidentovými blízkymi spolupracovníkmi a samotným prezidentom, ktorý sa potom rozhodne, či návrh postúpi Senátu k vysloveniu súhlasu.⁵⁴

Ako veľmi dôležité sa javí také zloženie Ústavného súdu, ktoré by zaistilo potrebnú rovnováhu. Väčšie zastúpenie politikov by mohlo znamenať stratu odstupu od politiky. Naopak prevládajúce zastúpenie sudcov a advokátov by mohlo vyústiť do neprimeraného vnášania formalizmu a prenášania problémov z ústavného práva do práva jednoduchého. I prevládajúce zastúpenie právnych akademikov by mohlo znamenať konštruovanie riešení vzdialených od reality. V období medzi rokmi 1993 a 2003 zvykol prezident vyberať kandidátov tak, aby tretinu tvorili právni akademici, tretinu sudcovia a poslednú tretinu praktici, predovšetkým advokáti. Po roku 2003 však možno badať zmenu praxe v tom zmysle, že Ústavný súd obsadili predovšetkým advokáti, respektíve aktívni politici. Skúsenosti zo zahraničia však ukazujú, že vyvážené zloženie predpokladá zastúpenie právnych akademikov z odborov ústavného alebo medzinárodného práva, právnej filozofie a teórie, prípadne i z odborov súkromného či verejného práva, ďalej sudcov či advokátov, menší pomer by mali tvoriť aktívni politici.⁵⁵

Niekedy je právna úprava kritizovaná preto, že jedinou osobou nominujúcou kandidátov je prezident republiky.⁵⁶ Adamus ho dokonca považuje za porušenie

⁵³ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 679 – 680 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁵⁴ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 653 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁵⁵ Tamtiež, s. 657 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

⁵⁶ Tamtiež, s. 653 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

rovnosti občanov o takýto post sa uchádzať.⁵⁷ Oprávnenosť takejto kritiky však bezpochyby záleží od praxe výberu, ktorú zvolí samotný prezident či od jeho komunikácie s odbornou verejnosťou.⁵⁸

Čo sa týka namietaného porušovania rovnosti občanov uchádzať sa o post ústavného sudcu, myslím si, že takáto námietka nie je na mieste. Pri nominácii jednotlivých kandidátov vždy záleží na orgáne, ktorý je oprávnený nomináciu predložiť, či danú osobu považuje za vhodnú. Nie je tu žiadne výberové konanie, v rámci ktorého by si nominujúci subjekt vyberal kandidátov, ktorí majú o funkciu záujem a prihlásia sa. Záleží teda na tom, aké kritériá (okrem tých, ktoré stanoví Ústava) si prezident zvolí pre výber osôb, ktoré sa nakoniec rozhodne nominovať. To platí podobne i v slovenskej úprave, kde síce majú možnosť kandidátov nominovať rôzne subjekty, avšak tiež závisí len od ich úvahy, či danú osobu považujú za vhodnú na post ústavného sudcu.

Prezident nie je pri nominácii kandidátov viazaný, s výnimkou požiadaviek stanovených v čl. 84 ods. 3 Ústavy, žiadnymi pravidlami. So svojím návrhom ale nemusí v Senáte uspieť tak, ako sa to niekoľkokrát stalo i v rokoch 2003 a 2004. Prezident i tak odmietol možnosť predbežného prerokovania vhodnosti kandidátov so Senátom.⁵⁹ V doterajšej histórii nastala i situácia, kedy prezident opätovne predložil k vysloveniu súhlasu s menovaním už predtým Senátom odmietnutého kandidáta (10. schôdza Senátu 10. 9. 2003). V prípade tohto kandidáta sa Senát rozhodol svoj negatívny postoj nezmeniť, v rámci rozpravy sa však zisťovalo, či nenastali skutočnosti, ktoré by zmenu postoja odôvodňovali.⁶⁰

Prezident by mal navrhovať Senátu kandidátov, ktorí spĺňajú aspoň Ústavou stanovené požiadavky. Tieto podmienky musia byť nevyhnutne splnené až ku dňu menovania, takže nemožno vylúčiť ani situáciu, kedy by prezident navrhol kandidáta, ktorý síce ešte všetky podmienky nespĺňa, ale očakáva sa, že ich splní ku dňu menovania. V praxi však môže nastať i opačný prípad, kedy kandidát schválený Senátom, ešte pred menovaním do funkcie, niektorú z podmienok spĺňať prestane.⁶¹

⁵⁷ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 679 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁵⁸ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 653 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁵⁹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 31 (§ 6 ZoÚS).

⁶⁰ Tamtiež, s. 32 (§ 6 ods. 1 ZoÚS).

⁶¹ Tamtiež.

Prezident by mal nominovať na jedno voľné miesto vždy jedného kandidáta. Nie je vylúčené, aby predložil Senátu i návrh viacerých kandidátov na jedno miesto, Senát by ale musel vybrať iba jedného kandidáta. Tým by sa zmenila úloha Senátu v procese kreácie ústavných sudcov.⁶²

Pri výbere vhodných kandidátov nie je možné úplne vylúčiť ani politické vplyvy a záujmy. Hoci by prezident ako relatívne nezávislá osoba nemal podliehať politickým vplyvom, miera jeho nezávislosti nepochybne závisí aj od jeho osoby. Okrem toho i prezidenta možno spájať s určitou politickou stranou, a tak pri výhre takejto strany vo voľbách môže dôjsť k jednostrannému výberu kandidátov. To by mohlo vo svojom dôsledku znamenať zníženie prestíže Ústavného súdu. Z tohto dôvodu by bolo potrebné ústavne zakotviť úpravu, ktorá by zabezpečila politicky rozmanité zloženie Ústavného súdu.⁶³

Právnu úpravu považujem za nevhodnú predovšetkým preto, že prezident je jediným subjektom, ktorý je oprávnený kandidátov na ústavných sudcov navrhovať. Prezident však nie je ani viazaný žiadnymi ďalšími pravidlami s výnimkou Ústavou stanovených požiadaviek na kandidáta. Takáto úprava môže spôsobiť jednostranný výber kandidátov i vtedy, keď prezidentovi pri výbere pomáha poradná skupina, pretože i tú si v konečnom dôsledku zostavuje sám. Súhlasím s názorom, že závisí od osoby prezidenta a jeho individuálneho prístupu, ako bude nominácia vyzeráť. Na druhej strane ponechať výber kandidátov neupravený, čo do ďalších požiadaviek, ak je prezident jedinou nominujúcou osobou, považujem v prípade takého významného orgánu, akým bezpochyby Ústavný súd je, za nedostatočné.

3.5 Súhlas Senátu s menovaním do funkcie

Prezident republiky menuje sudcov Ústavného súdu so súhlasom Senátu (čl. 84 ods. 2 Ústavy).⁶⁴ Ďalší postup po tom, ako prezident požiada o konfirmáciu kandidáta stanoví, a tiež na ustanovenie § 6 ZoÚS nadväzuje, ustanovenie § 140 JŘS.⁶⁵ Inak sa však na prerokovanie vzťahujú tiež obecné ustanovenia JŘS, týkajúce sa podania návrhu, postupu pri jeho prerokovaní, prítomnosti kandidáta v rokovacej

⁶² KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 654 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁶³ WAGNEROVÁ: *Ústavné soudnictví: vznik, ...*, s. 36 - 37.

⁶⁴ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

⁶⁵ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 32 (§ 6 ZoÚS).

sieni Senátu a možnosti udeliť mu slovo, kvóra a potrebnej väčšiny k schváleniu návrhu.⁶⁶

Procedúra schvaľovania prezidentom vybraných kandidátov predstavuje typický príklad systému brzd a protiváh, v rámci ktorého dochádza ku vzájomnej kontrole najvyšších štátnych orgánov. Tento postup by mal zabrániť účelovému politickému výberu ústavných sudcov, keďže Ústavný súd vytvára hranice ústavnosti, a tým i politiky. Zároveň potvrdenie kandidáta zo strany priamo volenej parlamentnej komory dodáva ústavným sudcom dostatočnú legitimitu. Senát bol vybraný pre túto úlohu i preto, že sa u neho predpokladá nižšia stranícka zainteresovanosť, ale tiež pre jeho stabilizujúcu úlohu.⁶⁷

3.5.1 Prerokovanie žiadosti prezidenta v Senáte

Pre Senát sa jednanie vo veci začína doručením žiadosti prezidenta o vyslovenie súhlasu Senátu s menovaním sudcu Ústavného súdu. Takáto žiadosť pozostáva z listu, v ktorom prezident nominuje kandidáta a vyjadruje dôvod jeho výberu. Častým zdôvodnením výberu býva profesionálna a odborná vyváženosť Ústavného súdu. Ďalej žiadosť obsahuje prílohu, ktorej súčasťou sú dokumenty osvedčujúce splnenie ústavných a zákonných požiadaviek pre výkon funkcie zo strany kandidáta, ako napríklad lustračné osvedčenie, výpis z Registra trestov či súhlas s kandidatúrou, životopis kandidáta, zoznam publikácií a rôzne odporúčenia. Všetky tieto listiny sa stávajú senátnou tlačou a sú teda voľne prístupné.⁶⁸

Predseda Senátu postúpi žiadosť prezidenta organizačnému výboru, rozošle ho jednotlivým senátorom a senátorským klubom. Organizačný výbor ďalej prikáže žiadosť k prerokovaniu jednému, prípadne viacerým výborom. Organizačný výbor tiež odporučí predsedovi Senátu, aby zaradil žiadosť do programu najbližšieho plenárneho rokovania tak, aby bolo možné ukončiť hlasovanie o vyslovení súhlasu s menovaním do šesťdesiatich dní od žiadosti prezidenta.⁶⁹

Žiadosť prezidenta býva prikázaná na prerokovanie ústavnoprávnemu výboru a výboru pre vzdelávanie, vedu, kultúru, ľudské práva a petície. Výbory určia svojich spravodajcov a prerokujú žiadosť na verejných schôdzach. Spravodajcovia si zisťujú

⁶⁶ Tamtiež, s. 33 (§ 6 ods. 1 ZoÚS).

⁶⁷ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 654 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁶⁸ Tamtiež, s. 655 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁶⁹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 678 – 679 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

o nominovanom kandidátovi rôzne informácie a údaje, niekedy sa s kandidátom i stretnú. Pri prerokovaní žiadosti vo výboroch vystúpi najskôr vedúci Kancelárie prezidenta republiky alebo riaditeľ odboru legislatívy a práva s odôvodnením prezidentovej žiadosti a následne i kandidát. V rozprave senátori kladú kandidátovi rôzne otázky, týkajúce sa jeho profesionálnej minulosti, názorov na riešenie rôznych spoločenských, politických a právnych problémov, hodnotenia činnosti Ústavného súdu, pohľadu na Ústavu. Následne vystúpi spravodajca, ktorý odporučí kandidáta schváliť alebo odmietnuť. Napokon sa vo výboroch hlasuje, dosiaľ vždy v tajne.⁷⁰

Výbory sa vyjadria k tomu, či podľa nich navrhovaný kandidát spĺňa všetky podmienky pre menovanie do funkcie ústavného sudcu na základe podkladov predložených prezidentom. Výbory rovnako informujú o tom, ako dopadlo tajné hlasovanie a či navrhujú vyjadriť súhlas alebo nesúhlas s menovaním kandidáta do funkcie. Výbory sa vyjadrujú tiež k tomu, či má Senát hlasovať o žiadosti tajne. Okrem toho súčasťou rokovania býva i vyslovenie súhlasu s účasťou kandidáta na rokovaní Senátu (§ 50 ods. 2 JŘS).⁷¹

Po prerokovaní vo výboroch a na základe ich odporúčenia, Senát prerokováva žiadosť prezidenta na verejnej schôdzi. V praxi sa však ako rozhodujúce pre vyslovenie súhlasu s menovaním zdajú byť výsledky neverejných rokovaní v senátorských kluboch. Žiadosť o udelenie súhlasu s menovaním prednesie buď prezident, alebo predsedajúci prečíta zvláštny list prezidenta, alebo je prednesený list, ktorého prílohou sú dokumenty osvedčujúce splnenie podmienok pre funkciu ústavného sudcu.⁷²

Prezident sa doposiaľ na schôdzi Senátu, na ktorej sa prerokováva jeho žiadosť, osobne zúčastnil len raz, a to v prípade nominácie E. Wagnerovej. Pri tejto príležitosti priblížil, akými okolnosťami sa riadi pri výbere kandidátov a zároveň skritizoval mechanickú aplikáciu práva bez uplatnenia zmyslu, významu a okolností právnej normy.⁷³ Vo väčšine prípadov však prezidenta zastupuje vedúci Kancelárie

⁷⁰ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 655 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁷¹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 33 (§ 6 ods. 1 ZoÚS)..

⁷² KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 655 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁷³ KYSELA, Jan, KÜHN, Zdeněk. Kreative ústavních soudců ze srovnávací perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2003, roč. 11, č. 1, s. 9.

prezidenta, keďže povinnú prítomnosť prezidenta na schôdzi Senátu JŘS nestanoví. Takáto povinnosť nie je stanovená ani pre kandidáta.⁷⁴

Kancelária prezidenta republiky v tejto fáze nezohráva aktívnu rolu a nezisťuje referencie či výhrady zo strany Senátu. V niektorých prípadoch sú kandidáti vystavení pomerne silnej kritike. Wagnerová preto navrhuje, aby bolo prerokovanie rozdelené na neoficiálnu a oficiálnu časť. Kandidát by si tak mohol rozmyslieť, či mu kandidatúra stojí za to, či podstúpi riziko, že vyjdú najavo skutočnosti, ktoré by ho mohli poškodiť v súkromnom či profesionálnom živote.⁷⁵

V doterajšej praxi možno badať, že i keď sa senátori nakoniec vyjadria ku kandidátovi negatívne, zväčša nepovažujú za potrebné uvádzať dôvody odmietnutia kandidáta. To však znamená, že prezidentovi i kandidátom často chýba spätná väzba. Z príspevkov, ktoré boli doposiaľ zo strany senátorov prednesené vo výboroch alebo v pléne, možno vyvodiť, že za prijateľného kandidáta je považovaná osoba, ktorá nie je spájaná so žiadnou politickou stranou alebo politickým hnutím, s rôznorodými profesionálnymi a životnými skúsenosťami, má znalosť cudzích jazykov a cudzieho práva, je naklonená k hodnotovému výkladu práva s akcentom na prirodzené práva človeka.⁷⁶

Niektorí senátori prezidentovi vytýkajú, že výber kandidátov so Senátom vopred nekonzultuje, a že nie je známe, na základe akých skutočností sa prezident rozhoduje pri nominácii kandidáta.⁷⁷

K vysloveniu súhlasu s menovaním postačí nadpolovičná väčšina prítomných senátorov (§ 140 ods. 3 JŘS). Kvalifikovaná väčšina nie je nepožadovaná.⁷⁸ Senát svoj súhlas s menovaním vyjadruje prostredníctvom prijatého uznesenia, ktorého základným predpokladom je uznášania schopnosť Senátu, teda prítomnosť aspoň jednej tretiny senátorov. Pri minimálnej účasti dvadsiatich siedmich senátorov, je teda potrebný súhlas štrnástich senátorov.⁷⁹

To, že k vysloveniu súhlasu postačí nadpolovičná väčšina prítomných senátorov môže znamenať, že u kandidáta pri posudzovaní jeho spôsobilosti zo

⁷⁴ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 31 (§ 6 ZoÚS)..

⁷⁵ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 655 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁷⁶ KYSELA, KÜHN: *Kreace ústavních soudců...*, s. 9.

⁷⁷ Tamtiež.

⁷⁸ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 34 (§ 6 ods. 2 ZoÚS)..

⁷⁹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 678 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

strany Senátu preváži politická príslušnosť nad odbornosťou a profesionálnymi schopnosťami. Inak povedané, ústavným sudcom sa môže stať osoba, ktorá je nominantom určitej politickej strany a naopak, nestane sa ním osoba, s nomináciou ktorej nesúhlasí politická strana dostatočne početne zastúpená v Senáte.⁸⁰

3.5.2 Právne účinky súhlasu Senátu

Keďže zákon požaduje, aby si prezident vyžiadal súhlas Senátu s menovaním ústavného sudcu, ide o prípad tzv. konfirmácie a nie ratihabície. Súhlas Senátu je potrebný k menovaniu a nie k potvrdeniu už menovaného sudcu, súhlas teda nie je významný pre následné zloženie sľubu.⁸¹

Prezident by bez výslovného súhlasu nemal kandidáta do funkcie menovať. Ak by sa tak stalo, Senát by mal vyvolať kompetenčný spor s prezidentom republiky o rozsah práva menovať sudcu Ústavného súdu podľa čl. 87 ods. 1 písm. k) Ústavy.⁸²

Udelenie súhlasu predstavuje podmienku platnosti menovania kandidáta do funkcie ústavného sudcu. Na druhej strane však zákon o Ústavnom súde zužuje možnosť Senátu vyjadriť sa k osobe kandidáta, keď sa v ustanovení § 6 ods. 2 uvádza, že ak nie je súhlas Senátu daný do šesťdesiatich dní od žiadosti prezidenta republiky iba preto, že Senát v uvedenej lehote o tejto veci nehlasoval, platí, že k menovaniu sudcu Senát súhlas dal.⁸³ Kým Ústava požaduje výslovný súhlas Senátu, Zákon o Ústavnom súde umožňuje výslovný súhlas nahradiť plynutím času.⁸⁴

Zákon tak stanoví pozitívnu fikciu súhlasu. Táto úprava je však považovaná za Ústave odporujúcu, pretože Ústava predpokladá výslovné vyjadrenie sa k navrhnutému kandidátovi. Ústava tiež nestanoví žiadny časový limit pre Senát k vyjadreniu sa a ani nezmocňuje zákonnú právnu úpravu takýto limit stanoviť. Zákon sa touto úpravou snaží zabrániť tomu, aby nečinnosť Senátu alebo jeho neschopnosť dohodnúť sa ohľadom vyslovenia súhlasu s menovaním, zablokovala obsadzovanie

⁸⁰ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 34 (§ 6 ods. 2 ZoÚS).

⁸¹ Tamtiež, s. 32 – 33 (§ 6 ods. 1 ZoÚS).

⁸² KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 654 – 655 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

⁸³ Tamtiež, s. 654 (čl. 84 Ústavy).

⁸⁴ Tamtiež, s. 470 (čl. 62 písm. e) Ústavy).

Ústavného súdu. Zákon o Ústavnom súde tak nesprávne stanoví pozitívnu fikciu namiesto fikcie negatívnej. V tomto smere zohráva rozhodujúcu úlohu ustanovenie § 140 ods. 2 JŘS, ktoré stanoví povinnosť prerokovať návrh prezidenta tak, aby pozitívnu fikciu nebolo možné uplatniť, a tak čelí i protiústavnosti ustanovenia § 6 ods. 2 ZoÚS.⁸⁵

Pôvodný vládny návrh obsahoval odlišnú úpravu: ak by sa Senát neuzniesol do šesťdesiatich dní po doručení žiadosti prezidenta na tom, že s menovaním určitej osoby súhlasí alebo nesúhlasí, malo platiť, že k menovaniu súhlas bol daný. Iný postup obsahovala spoločná správa výborov, podľa ktorej ak by Senát nevyjadril svoj súhlas do šesťdesiatich dní odo dňa, kedy si prezident súhlas s menovaním vyžiadal, platilo by, že súhlas k menovaniu daný nebol. Proti takejto úprave zaujal negatívne stanovisko vtedajší prezident V. Havel, podľa ktorého by nečinnosť Senátu spôsobila nemožnosť sudcu menovať. Súčasná právna úprava vo svojej podstate zodpovedá vládne návrhu. Doteraz však k využitiu protiústavnej pozitívnej fikcie súhlasu nikdy nedošlo.⁸⁶

V otázke pozitívnej fikcie súhlasu s menovaním si myslím, že nečinnosť Senátu by vytvárala nežiaducu situáciu, keďže prezident by kandidáta do funkcie menovať nemohol. Na druhej strane ale stanovenie pozitívnej fikcie súhlasu tiež nie je vhodným riešením. Ústava totiž predpokladá, že Senát sa ku kandidátovi pozitívne či negatívne vyjadrí, preto by aj podľa môjho názoru mala byť v prípade zachovania súčasnej právnej úpravy pozitívna fikcia nahradená fikciou negatívnou.

3.6 Komparácia výberu kandidátov

Československá, federálna a slovenská úprava sú založené na rovnakej koncepcii výberu kandidátov. Kandidátov si vyberali zákonodarné zbory alebo ich komory (s výnimkou československej vlády, ktorá mala len dočasné právo navrhovať kandidátov) a vytvárali ich záväzné zoznamy. Z tohto modelu sa vymykajú len ústavní sudcovia volení československými najvyššími súdmi.

⁸⁵ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 33 – 34 (§ 6 ods. 2 ZoÚS)..

⁸⁶ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 678 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

Federálna úprava tiež zohľadňovala paritné zastúpenie českých a slovenských občanov v zozname Federálneho zhromaždenia. Federálne zoznamy museli byť okrem toho predložené v určitej lehote pred skončením funkčného obdobia súčasných sudcov. Obdobná povinnosť nie je ostatnými úpravami stanovená, možno ju však vnímať pozitívne, pretože mala zabezpečiť kontinuitu činnosti Ústavného súdu.

NR SR je pri zostavovaní zoznamov kandidátov viazaná návrhmi, ktoré môžu okrem poslancov predkladať i iné subjekty. Tým je podľa môjho názoru zabezpečená väčšia pluralita názorov z rôznych právnych oblastí, a tak zaisťuje i väčšiu rozmanitosť kandidátov. Do istej miery tak možno i zmenšiť politický vplyv pri výbere v porovnaní s prípadom, kedy kandidátov vyberá výhradne zákonodarný zbor.

Čo sa týka namietaného nedostatku, že k zaradeniu kandidáta do zoznamu postačí prostá väčšina, myslím si, že stanovenie kvalifikovanej väčšiny by mohlo spôsobiť zablokovanie činnosti Ústavného súdu z dôvodu neschopnosti dohodnúť sa a zvoliť potrebný počet kandidátov zo strany NR SR. Istú kompenzáciu v tomto smere podľa mňa zabezpečuje úprava, ktorá umožňuje subjektom z rôznych oblastí právneho prostredia predkladať NR SR návrhy na kandidátov, čím je zabezpečená pluralita názorov a prístup kandidátov z rôznych oblastí.

Česká právna úprava, podľa ktorej prezident navrhuje kandidátov a Senát len udeľuje súhlas s menovaním, sa výrazne odlišuje od ostatných popisovaných úprav. Dôvodom tejto odlišnosti je inšpirácia americkým modelom kreácie ústavných sudcov. Tento inšpiračný zdroj však nepovažujem za veľmi vhodný, keďže angloamerický právny systém kontroly ústavnosti funguje odlišným spôsobom. Okrem toho postavenie i prezidenta, ktorý v českej právnej úprave kreácie ústavných sudcov zaujíma významnú úlohu, je odlišné, v porovnaní s postavením prezidenta amerického. Vhodnejšie sa mi preto zdá inšpirovať sa v krajinách, ktoré majú rovnako ako Česká republika, zakotvený model špecializovaného a centralizovaného ústavného súdnictva.

4 Menovanie do funkcie ústavného sudcu

4.1 Menovanie československých ústavných sudcov

Oprávnenie menovať troch ústavných sudcov náležalo prezidentovi. Prezident bol pri ich menovaní viazaný ternami, predloženými Snemovňou poslaneckou, Senátom a Snemom Podkarpatskej Rusi – z každej terny prezident menoval jedného ústavného sudcu (§ 1 ZoÚS).⁸⁷ Jedného z týchto kandidátov zároveň menoval do funkcie predsedu Ústavného súdu (čl. III. ods. 1 ústavného zákona, § 1 ZoÚS).⁸⁸ Podpredsedu Ústavného súdu volili ústavní sudcovia na ustanovujúcej schôdzi väčšinou hlasov. V prípade rovnosti hlasov rozhodoval o výbere podpredsedu predseda (§ 2 ZoÚS).⁸⁹ Za zaujímavosť je možné považovať, že i náhradníci ústavných sudcov mohli voliť a byť volení do pozície podpredsedu Ústavného súdu. V prípade zvolenia potom takýto náhradník vykonával funkciu podpredsedu, aj keď bol v podstate iba náhradníkom určitého ústavného sudcu.⁹⁰

Najvyšší správny súd a Najvyšší súd volili zo svojich členov zhodne po dvoch sudcoch, ktorí sa stávali i ústavnými sudcami. Tieto voľby sa uskutočňovali podľa pravidiel rokovacích poriadkov najvyšších súdov na ich plenárnych schôdzach.⁹¹ V prípade zániku funkcie týchto sudcov u súdov, ktoré ich do Ústavného súdu zvolili, zanikla i ich funkcia na Ústavnom súde.⁹²

4.2 Menovanie federálnych ústavných sudcov

Právomoc menovať ústavných sudcov bola delegovaná na prezidenta republiky na základe návrhov FZ, ČNR a SNR. Prezident menoval šesť českých a šesť slovenských občanov (čl. 10 ods. 4 ústavného zákona).⁹³

Prezident bol povinný menovať kandidátov do jedného mesiaca od doručenia zoznamov kandidátov (§ 1 ods. 1 zákona). Okrem toho zákon počítal s tým, že

⁸⁷ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 675 (čl. 84 Ústavy).

⁸⁸ GRONSKÝ: *Komentované dokumenty...*, s. 73 (čl. III zákona, kterým se uvozuje ústavní listina ČSR).

⁸⁹ Tamtiež, s. 150 (§ 2 zákona o ústavním soudě).

⁹⁰ WEYR, František. *Československé právo ústavní*. 1. vydání. Praha: Melantrich A. S., 1937. 97 s.

⁹¹ GRONSKÝ: *Komentované dokumenty...*, s. 149 (§ 1 zákona o ústavním soudě).

⁹² WEYR: *Československé právo ústavní...*, s. 97.

⁹³ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

prezident menuje kandidátov do funkcie ešte pred uplynutím funkčného obdobia už ustanovených ústavných sudcov. Novo menovaným sudcom malo ale funkčné obdobie plynúť až odo dňa zloženia sľubu (§ 1 ods. 3 zákona).⁹⁴

I v prípade uvoľnenia miesta ústavného sudcu v priebehu funkčného obdobia, mal prezident kandidáta menovať do jedného mesiaca od predloženia návrhov (čl. 12 ústavného zákona, § 1 ods. 4 zákona).⁹⁵

Predseda a podpredseda Ústavného súdu rovnako menoval prezident zo sudcov Ústavného súdu. Ak sa stal predsedom český občan, podpredsedom musel byť menovaný občan slovenský a naopak (čl. 11 ústavného zákona).⁹⁶

Sudcovia Ústavného súdu boli menovaní prezidentom v januári 1992.⁹⁷ Ďalší politický vývoj ale spôsobil, že činnosť Ústavného súdu ČSFR bola obmedzená na časové obdobie od 1. februára do 31. decembra 1992.⁹⁸

4.3 Menovanie do funkcie ústavného sudcu Ústavného súdu SR

Menovacie oprávnenie prezidenta republiky vo vzťahu k ústavným sudcom, predsedovi a podpredsedovi Ústavného súdu zakladá ustanovenie čl. 102 ods. 1 písm. s) Ústavy.⁹⁹ Predseda i podpredseda Ústavného súdu vymenúva tiež prezident zo sudcov Ústavného súdu (čl. 135 Ústavy, § 7 ZoÚS).¹⁰⁰

Národná rada predkladá prezidentovi dvojnásobný počet kandidátov, z ktorých si prezident vyberá a menuje taký počet ústavných sudcov, aký počet miest sa na Ústavnom súde uprázdnil (čl. 134 ods. 2 Ústavy). Prezident je viazaný zoznamom predloženým NR SR, avšak ďalšie podmienky a postupy, ktorých by sa mal pri výbere kandidátov pridržať, stanovené nie sú.¹⁰¹

Ústava v čl. 105 ods. 1 pamätá na situáciu, kedy prezident nie je zvolený, už zvolený prezident ešte nezložil sľub alebo prezident nemôže zo závažných dôvodov

⁹⁴ zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii...

⁹⁵ Tamtiež.

⁹⁶ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

⁹⁷ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...* s. 665 (čl. 83 Ústavy).

⁹⁸ Tamtiež, s. 665 (čl. 83 Ústavy).

⁹⁹ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

¹⁰⁰ zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu...

¹⁰⁰ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 421 - 422.

¹⁰¹ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 419 - 420.

vykonávať svoju funkciu. V takom prípade, počas trvania uvedenej prekážky, prechádza menovacie oprávnenie na predsedu NR SR.¹⁰²

Právne však nie je vyriešená otázka neschopnosti alebo nespôsobilosti iného štátneho orgánu zvoliť potrebný počet ústavných sudcov. Takáto situácia nastala na konci prvého funkčného obdobia Ústavného sudu, kedy 21. januára 2000 skončilo funkčné obdobie deviatim ústavným sudcom. Problém by mohol byť riešený napríklad tak, že by ústavní sudcovia, ktorým už funkčné obdobie uplynulo, vykonávali funkciu až do menovania nových ústavných sudcov.¹⁰³

Pri prvej kreácii boli všetci sudcovia menovaní naraz. Takáto právna úprava sa zdá byť menej vhodná v porovnaní s pravidelnou obmenou častí ústavných sudcov. K rozvrstveniu v tomto prípade môže dôjsť len, ak dôjde k predčasnému skončeniu funkčného obdobia, čo ale nepredstavuje systematické riešenie a navyše je vecou náhody.¹⁰⁴

4.4 Menovanie kandidátov do funkcie sudcu Ústavného súdu ČR

Prezident republiky menuje ústavných sudcov, predsedu a podpredsedov Ústavného súdu (62 písm. e) Ústavy). K menovaniu ústavných sudcov sa vyžaduje predchádzajúci súhlas Senátu (čl. 84 ods. 2 Ústavy).¹⁰⁵ Vo vládnom návrhu Ústavy mal pôvodne polovicu ústavných sudcov menovať prezident a druhú polovicu Senát, ktorý by v podstate sudcov volil.¹⁰⁶

Prezident nemá stanovenú žiadnu lehotu, počas ktorej by musel kandidáta do funkcie menovať. Ako dôvod odloženia menovania do funkcie by mohlo byť napríklad ukončenie niektorých osobných aktivít.¹⁰⁷

4.4.1 Povinnosť menovať kandidáta do funkcie

Vyslovenie súhlasu s menovaním zo strany Senátu neznamená, že by prezident musel kandidáta do funkcie menovať. K takejto situácii môže dôjsť

¹⁰² ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

¹⁰³ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 420 - 421.

¹⁰⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví ve Slovenské republice: vznik, vývoj a současnost. Správní právo*, 2002, roč. 35, č. 4, s. 218 - 219.

¹⁰⁵ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

¹⁰⁶ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 675 – 676 (čl. 84 Ústavy).

¹⁰⁷ Tamtiež, s. 679 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

napríklad, ak by sa prezident v dobe prerokovania žiadosti v Senáte dozvedel o nejakej závažnej skutočnosti, ktorá by spochybňovala spôsobilosť kandidáta stať sa ústavným sudcom. Doteraz ale takáto situácia nenastala.¹⁰⁸ K nemenovaniu kandidáta po udelení súhlasu Senátu by malo dochádzať iba výnimočne. V ostatných prípadoch možno hovoriť o faktickej viazanosti prezidenta svojou nomináciou.¹⁰⁹

Opačný názor v tejto otázke zastáva Wagnerová, ktorá sa vyjadrila, že prezident, keďže má posledné slovo v súvislosti s menovaním kandidáta do funkcie, môže zabrániť politicky jednostranne zloženému Ústavnému súdu.¹¹⁰

Myslím, že prezident by si mal byť vedomý toho, akého kandidáta navrhuje Senátu a jeho nomináciu by mal zvažovať i v súvislosti s vyváženosťou zloženia Ústavného súdu. Oprávnenie nemenovať kandidáta do funkcie, ku ktorého menovaniu dal súhlas Senát, by malo byť podľa môjho názoru iba výnimočné. K nemenovaniu by mal prezident pristúpiť v prípade, že kandidát prestane spĺňať Ústavou predpísané požiadavky alebo by sa dopustil konania, ktoré by jeho spochybňovalo napríklad morálne kvality pre výkon funkcie. Inak by však podľa mňa mal byť prezident svojou nomináciou viazaný.

4.5 Menovanie ústavných sudcov z komparatívneho pohľadu

Spoločným menovateľom všetkých štyroch úprav je, že kandidátov do funkcie ústavného sudcu menuje prezident. Výnimku z tohto pohľadu predstavovali iba sudcovia Ústavného súdu ČSR, volení najvyššími súdmi.

Typické je tiež, že prezident menoval a menuje i predsedu a podpredsedov ústavných súdov. Tu bol opäť výnimkou podpredseda československého Ústavného súdu, ktorého si volili sami ústavní sudcovia spomedzi seba.

Československý, federálny a slovenský prezidenti boli rovnako pri menovaní viazaní zoznamami kandidátov, preloženými zákonodarnými zbormi, resp. ich komorami (výnimku predstavovala vláda ČSR, ktorá zastupovala Snem Podkarpatskej Rusi). Spoločné majú tieto úpravy i to, že prezidenti sa aktívne zúčastňovali na výbere ústavných sudcov, keďže im bolo predložených viac

¹⁰⁸ Tamtiež.

¹⁰⁹ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentár k Ústave a Listině...*, s. 653 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

¹¹⁰ WAGNEROVÁ: *Ústavní soudnictví: vznik, ...*, s. 36.

kandidátov, z ktorých menovali len niektorých, nimi vybratých kandidátov. Federálny prezident okrem toho musel menovať rovnaký počet českých a slovenských občanov, čo malo zabezpečiť rovnosť pri obsadzovaní federálneho Ústavného súdu.

Federálna úprava okrem toho stanovila záväzné lehoty na jednej strane k predloženiu zoznamov kandidátov prezidentovi, na druhej strane k menovaniu kandidátov do funkcie, a to dokonca ešte pred skončením funkčného obdobia predchádzajúcich ústavných sudcov. Túto úpravu možno vnímať pozitívne, keďže mala zabezpečiť čo najväčšiu kontinuitu činnosti Ústavného súdu.

I slovenská úprava obsahuje určitú poistku vo vzťahu ku kontinuálnej činnosti Ústavného súdu – ak prezident nemôže menovať kandidátov do funkcie zo stanovených dôvodov, menovanie uskutoční predseda NR SR. Môže však dôjsť i k situácii, kedy sa práve NR SR nebude môcť na kreačnom procese podieľať. To by sa dalo aspoň dočasne riešiť tak, ako to navrhli Palúš a Somorová, dočasným ponechaním odchádzajúcich sudcov vo funkcii do menovania sudcov nových.

Špecifická je v tomto smere česká úprava, keďže prezident kandidátov nie len menuje, ale ich i ako jedený oprávnený subjekt navrhuje a k menovaniu potrebuje súhlas Senátu, ktorý teda kandidátov nevolí.

5 Zloženie sľubu ústavného sudcu

5.1 Sľub československých ústavných sudcov

Ako prvý zložil sľub predseda Ústavného súdu do rúk prezidenta na schôdzi vlády. Jeho obsahom bol záväzok presne a nestranne zachovávať všetky ústavné zákony. Následne predseda zvolal do ôsmich dní ostatných sudcov na ustanovujúcu schôdzu. Na nej potom ostatní ústavní sudcovia a ich náhradníci skladali sľub rovnakého obsahu do rúk predsedu Ústavného súdu.¹¹¹

5.2 Sľub ústavných sudcov Ústavného súdu ČSFR

Ústavní sudcovia skladali sľub do rúk prezidenta v znení: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, spravovať sa Ústavou Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a ústavnými zákonmi Federálneho zhromaždenia a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.“ Zložením sľubu sa ústavný sudca ujímal svojej funkcie (čl. 13 ods. 1, 2 ústavného zákona).¹¹²

5.3 Sľub sudcov Ústavného súdu SR

Po menovaní do funkcie ústavní sudcovia skladajú sľub do rúk prezidenta (čl. 102 ods. 1 písm. s) Ústavy). Zložením sľubu sa ústavní sudcovia ujímajú funkcie (čl. 134 ods. 5 Ústavy).¹¹³

Sľub ústavných sudcov stanoví Ústava v čl. 134 ods. 4 a znie nasledovne: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, chrániť princípy právneho štátu, spravovať sa ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.“¹¹⁴

¹¹¹ GRONSKÝ: Komentované dokumenty..., s. 150 (§ 2 zákona o ústavných súde).

¹¹² ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

¹¹³ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR*..., s. 420.

¹¹⁴ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

Ústava však výslovne nerieši, čo sa stane, ak ústavný sudca odmietne zložiť sľub alebo sľub zloží s výhradou. Takáto osoba aj napriek tomu ostáva menovaným sudcom, nemôže sa ale ujať funkcie. V praxi pripadá do úvahy disciplinárne postihnutie s následným odvolaním z funkcie.¹¹⁵

5.4 Sľub český ústavných sudcov

5.4.1 Význam sľubu

Zložením sľubu do rúk prezidenta republiky sa sudca Ústavného súdu ujíma svojej funkcie (čl. 85 ods. 1 Ústavy). Ak odmietne sudca zložiť sľub alebo ak zloží sľub s výhradou, hľadá sa na neho, akoby nebol menovaný (čl. 85 ods. 3 Ústavy).¹¹⁶

Menovanie do funkcie a zloženie sľubu ústavného sudcu nemusí spadať v jeden okamih. Konštitutívnym predpokladom výkonu funkcie ústavného sudcu je však zloženie sľubu uvedeného v Ústave. Nezložením sľubu alebo zložením sľubu s výhradou dochádza k nulite menovacieho aktu prezidenta, ktorá vyplýva priamo z Ústavy, a to s účinkami *ex tunc*.¹¹⁷ V tomto prípade nejde o zánik funkcie ústavného sudcu, pretože takáto osoba sa ešte funkcie neujala, a preto jej ani nezačalo plynúť funkčné obdobie. Pri prvom obsadzovaní Ústavného súdu v roku 1993 sa stalo, že jeden kandidát oznámil prezidentovi, že rezignuje na funkciu ústavného sudcu. To sa však stalo ešte pred jeho menovaním, a tak sa rovnako nejednalo o dôvod zániku funkcie.¹¹⁸ Podľa Filipa má ale konštitutívny význam pre vznik funkcie už menovanie do funkcie prezidentom.¹¹⁹

Zloženie sľubu v Ústave uvedenom znení predstavuje ukončenie procesu výberu kandidáta na funkciu ústavného sudcu. Ak by nedošlo k zloženiu sľubu alebo sľub by bol zložený s výhradou, došlo by i k zrušeniu ako súhlasu udeleného Senátom, tak i menovania prezidentom.¹²⁰

¹¹⁵ ČIČ a kol.: *Komentár k Ústave...*, s. 497 (čl. 134 ods. 4 Ústavy).

¹¹⁶ ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

¹¹⁷ PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád ČR: Komentář*. 1. díl. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 1998. s. 288 - 289 (čl. 85 ods. 1, 3 Ústavy).

¹¹⁸ SLÁDEČEK, MIKULÉ, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 686 (čl. 85 ods. 3 Ústavy).

¹¹⁹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 8 (§ 2 ZoÚS).

¹²⁰ KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 660 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

Zloženie sľubu do rúk prezidenta treba chápať ako oficiálne uvedenie do funkcie, kedy sa kandidát za prítomnosti prezidenta republiky, ujíma funkcie. Za skutočný nástup do funkcie však možno skôr považovať zaradenie ústavného sudcu do určitého senátu podľa rozvrhu práce predsedom Ústavného súdu.¹²¹

Postup a lehota pre zloženie sľubu právne predpisy nestanovujú. Zloženie sľubu má symbolizovať prebratie zodpovednosti a záväzkov vyplývajúcich z funkcie ústavného sudcu, ako i vážnosť funkcie.¹²²

5.4.2 Obsah sľubu

Sľub sudcu Ústavného súdu znie: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, riadiť sa ústavnými zákonmi a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia nezávisle a nestranne“ (čl. 85 ods. 2 Ústavy)¹²³

Sľub, ktorý skladajú ústavní sudcovia, predstavuje sľub občiansky a v porovnaní so sľubmi ostatných ústavných činiteľov ako jediný spomína prirodzené práva.¹²⁴ V sľube je akcentovaný záväzok „chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, riadiť sa ústavnými zákonmi.“ Túto skutočnosť tiež odráža čl. 83 Ústavy, podľa ktorého je Ústavný súd súdnym orgánom ochrany ústavnosti, a to v spojení s čl. 87 Ústavy, ktorý určuje rozsah kompetencie Ústavného súdu.¹²⁵

Zloženým sľubom je ústavný sudca po dobu výkonu funkcie plne viazaný. „Neporušiteľnosť prirodzených práv“ by sa mala odzrkadliť v rozhodovacej praxi, týkajúcej sa ústavných sťažností fyzických osôb, nielen ochranou ústavne zaručených práv, ale i práv prirodzených.¹²⁶

Kým sudcovia ostatných súdov sľubujú, že sa pri rozhodovaní budú riadiť právnym poriadkom ČR, sudcovia Ústavného súdu sa podľa skladaného sľubu majú pri rozhodovaní pridržiavať ústavných zákonov a zákona o Ústavnom súde (čl. 88

¹²¹ Tamtiež, s. 659 (čl. 85 ods. 1 Ústavy).

¹²² SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 684 – 685 (čl. 85 ods. 1 Ústavy).

¹²³ ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

¹²⁴ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 685 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹²⁵ KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 659 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹²⁶ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 685 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

ods. 2 Ústavy).¹²⁷ Výlučná viazanosť ústavného sudcu ústavným poriadkom by však bola rozhodne nedostatočná vzhľadom na vzťah vnútroštátneho a medzinárodného, úijného či komunitárneho práva. Ústavný súd sám potvrdil svoju viazanosť i týmito prameňmi predovšetkým v súvislosti s argumentáciou poukazujúcou na doktrínu spravodlivého procesu, vychádzajúcu z Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V tomto prípade však ide o prednosť aplikačnú.¹²⁸

„Najlepšie presvedčenie“ pri rozhodovaní má naznačiť, že ústavní sudcovia by sa mali riadiť názorom, ktorý v danom prípade považujú za ten najpravdivejší. Nestrannosť a nezávislosť pri rozhodovaní vyplýva z dvoch zdrojov. Jedným z nich je práve skladný sľub. Okrem toho však nestrannosť a nezávislosť pri výkone funkcie i ústavných sudcov stanoví i čl. 82 ods. 1 Ústavy.¹²⁹ Pod pojmom „nezávislosti a nestrannosti“ sa myslí predovšetkým obecná sudcovská nezávislosť. To znamená, že postavenie a konanie ústavného sudcu nemá byť ovplyvňované priamymi zásahmi alebo navodenými či vzniknutými stavmi. Vzhľadom na to, že podstatnú časť náplne práce ústavných sudcov predstavuje práve kontrola súladu ústavnosti právnych noriem, spadá sem tiež politická nezávislosť a nestrannosť. Mal by tak byť vylúčený tlak politických strán, masmédií či lobistických skupín.¹³⁰ To ale neznamená, že by ústavní sudcovia nemali hodnoty uplatňovať pri rozhodovaní a výkone funkcie.¹³¹

Ochranu nezávislosti sudcov Ústavného súdu poskytuje aj zákaz zhromažďovania v okruhu sto metrov od budov Ústavného súdu alebo miest, kde Ústavný súd jedná (§ 25 ZoÚS). Istú mieru nezávislosti poskytuje i inštitút procesnej imunity. K zachovaniu nezávislosti ústavných sudcov by mala prispievať i pevne stanovená dĺžka funkčného obdobia a pravidlo, podľa ktorého ústavný sudca nemôže byť proti svojej vôli odvolaný či preložený na iný súd, čo v podstate v prípade Ústavného súdu ani nie je možné. Nakoniec by nezávislosť mala byť zabezpečená i vďaka taxatívne stanoveným dôvodom zániku funkcie ústavných sudcov.¹³²

¹²⁷ Tamtiež, s. 685 – 686 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹²⁸ KLÍMA (ed): *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 659 – 660 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹²⁹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 686 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹³⁰ KLÍMA (ed): *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 660 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

¹³¹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 5 (§ 1 ZoÚS).

¹³² SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 686 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

5.5 Sľub ústavných sudcov z komparatívneho pohľadu

Pre všetky štyri právne úpravy je charakteristické, že sľub bol či je skladaný do rúk prezidenta republiky. Výnimku v tomto prípade predstavovala československá úprava, kde do rúk prezidenta skladal sľub len predseda Ústavného súdu. Ostatní ústavní sudcovia skladali sľub do rúk predsedu na ustanovujúcej schôdzi.

Federálna, česká i slovenská úprava zhodne uvádzajú, že zložením sľubu sa sudca ujíma svojej funkcie. Česká právna úprava tiež pamätá na eventualitu nezloženia sľubu alebo zloženia sľubu s výhradou a sankcionuje ju nulitou menovacieho aktu. V tomto, si myslím, je slovenská úprava nedostatočná, keďže nie je jednoznačne stanovený následok nezloženia sľubu či jeho zloženia s výhradou.

Čo sa týka obsahu sľubu, sľub československých ústavných sudcov obsahoval len záväzok presného a nestranného zachovávania zákonov pri rozhodovaní. Ostatné tri sľuby sú podrobnejšie a veľmi sa podobajú: všetky spomínajú viazanosť Ústavou a ústavnými zákonmi, ochranu neporušiteľnosti prirodzených práv človeka a občana a rozhodovanie podľa najlepšieho presvedčenia, nestranne a nezávisle. Slovenský sľub ešte pridáva ochranu princípov právneho štátu a viazanosť ratifikovanými a vyhlásenými medzinárodnými zmluvami.

6 Počet ústavných sudcov a dĺžka ich funkčného obdobia

6.1 Československá úprava počtu a dĺžky funkčného obdobia

Ústavný súd sa skladal zo siedmych sudcov (§ 1 ZoÚS).¹³³ Okrem riadnych členov Ústavného súdu boli ustanovovaní náhradníci. Náhradník ústavného sudcu bol ustanovovaný rovnakým spôsobom ako tento sudca. Náhradník potom nastúpil na miesto ústavného sudcu v dobe, kedy bol sudca dočasne alebo dlhodobo zaneprázdnený. Čo do podrobností odkazoval zákon o ústavných sôdch na rokovací poriadok Ústavného súdu.¹³⁴ Ustanovovanie sudcov – náhradníkov bolo potrebné, keďže ústavní sudcovia nevykonávali funkciu ako svoju profesiu.¹³⁵ V dobe prechodu predsedníctva na podpredsedu, mal náhradník predsedu všetky práva a povinnosti ústavného sudcu (§ 1 ZoÚS). Z uvedeného vyplýva, že predseda Ústavného súdu mal v podstate náhradníkov dvoch, keďže ho okrem individuálneho náhradníka nahrádzal i podpredseda.¹³⁶

Dĺžka funkčného obdobia členov Ústavného súdu bola stanovená na desať rokov. Funkčné obdobie začínalo plynúť dňom ustanovujúcej schôdze. Člen menovaný prezidentom na návrh vlády mal zostať vo funkcii až do doby menovania nového nahradzujúceho člena na základe návrhu snemu Podkarpatskej Rusi.¹³⁷

V prípade, že v priebehu funkčného obdobia došlo k uvoľneniu miesta ústavného súdu a na toto miesto bol menovaný nový sudca, sudca mal ostať vo funkcii len do konca už prebiehajúceho funkčného obdobia (§ 4 ZoÚS).¹³⁸ Funkčné obdobie tak bolo vymedzené ako funkčné obdobie Ústavného súdu ako orgánu, nie ako individuálne funkčné obdobie.¹³⁹

¹³³ WEYR: Československé právo ústavné, s. 97.

¹³⁴ GRONSKÝ: Komentované dokumenty..., s. 149 (§ 1 zákona o ústavných sôdch)

¹³⁵ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: Ústava České republiky..., s. 664 (čl. 83 Ústavy).

¹³⁶ WEYR: Československé právo ústavné, s. 97.

¹³⁷ GRONSKÝ: Komentované dokumenty..., s. 150 (§ 3 zákona o ústavných sôdch).

¹³⁸ Tamtiež..., s. 150 (§ 4 zákona o ústavných sôdch).

¹³⁹ PAVLÍČEK, HŘEBEJK: Ústava a ústavní řád ČR..., s. 285 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

6.2 Počet ústavných sudcov a funkčné obdobie Ústavného súdu ČSFR

Ústavný súd sa skladal z dvanástich sudcov (čl. 10 ods. 1 ústavného zákona). Funkčné obdobie bolo stanovené na sedem rokov (čl. 10 ods. 2 ústavného zákona).¹⁴⁰ V tomto prípade išlo o individuálne stanovené funkčné obdobie.¹⁴¹

6.3 Počet sudcov a dĺžka funkčného obdobia v slovenskej právnej úprave

Ústavný súd sa skladá z trinástich sudcov (čl. 134 ods. 1 Ústavy, § 2 ods. 1 ZoOÚS), ktorí sú menovaní na funkčné obdobie dvanásť rokov (čl. 134 ods. 2 Ústavy). Tá istá osoba zároveň nemôže byť do funkcie menovaná opakovane. Takáto právna úprava by mala zabezpečiť dostatočnú mieru nezávislosti, čo potvrdila i Benátska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva vo svojej komparatívnej štúdii z roku 1997.¹⁴²

Drgonec v súvislosti zo zákazom opätovného menovania vyslovil názor, že toto pravidlo nemusí znamenať doživotný zákaz, ale len zákaz kontinuálneho menovania v dvoch funkčných obdobiach po sebe. Takýto názor ale možno považovať za účelový. Zákaz opätovného menovania do funkcie možno spájať s predĺžením funkčného obdobia a súvisí so snahou zvýšiť nezávislosť rozhodovania ústavných sudcov.¹⁴³

V tomto prípade by som sa priklonila k názoru, že uvedená zmena smerovala k zákazu „doživotného“ opätovného menovania do funkcie. Tak ako uvádzajú i iní autori (Palúš, Somorová), táto úprava smeruje k zabezpečeniu väčšej nezávislosti ústavných sudcov. Nezávislosť sa má zabezpečiť tým, že sudcovia nebudú rozhodovať účelovo tak, aby si zaistili podporu poslancov NR SR. Je síce pravda, že o sudcoch by vzhľadom na dĺžku funkčného obdobia ústavných sudcov Národná rada rozhodovala v inom zložení ako pri prvej voľbe, na druhej strane ale treba poukázať na pomerne dlhodobé a stabilné zastúpenie tých istých politických strán,

¹⁴⁰ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

¹⁴¹ PAVLÍČEK, HŘEBEJK: *Ústava a ústavní řád ČR...*, s. 285 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁴² PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 419 - 420.

¹⁴³ SLÁDEČEK: *Ústavní soudnictví...*, s. 218.

prípadne politikov v NR SR. Okrem toho, snaha opätovne dostať sa do funkcie, sa môže prejaviť tendenčným rozhodovaním až pred koncom funkčného obdobia Ústavného sudcu.

Počas prvých dvoch funkčných období (1993 - 2007) na Ústavnom súde pôsobilo desať sudcov menovaných na sedem rokov. Po novele Ústavy SR ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. pôsobí v súčasnom treťom funkčnom období na Ústavnom súde 13 sudcov menovaných na dvanásťročný funkčný obdobia.¹⁴⁴

Na sudcov, ktorí boli do funkcie menovaní ešte pred účinnosťou novely Ústavy sa však nevzťahuje ani zákaz opätovného menovania do funkcie, ani dlhšie funkčné obdobie.¹⁴⁵

6.4 Počet českých ústavných sudcov a ich funkčné obdobie

Ústavný súd sa skladá z pätnástich sudcov (čl. 84 ods. 1 Ústavy).¹⁴⁶ Podľa vládneho návrhu Ústavy malo byť sudcov dvanásť. Prečo bola nakoniec zvolená právna úprava iná, nie je známe.¹⁴⁷ Zákon o Ústavnom súde upravuje v prvej časti, nazvanej Organizácia Ústavného súdu jeho zloženie. Ústavný súd skladá z predsedu, dvoch podpredsedov a ďalších sudcov (§ 1 ZoÚS).¹⁴⁸ Zákonná a ústavná úprava sa navzájom dopĺňajú. Kým ústava stanoví počet členov ústavného súdu, zákon o Ústavnom súde presnejšie stanoví zloženie súdu.¹⁴⁹

Počet ústavných sudcov podľa Ústavy nesmie byť vyšší ako pätnásť. Nižší počet je síce prípustný, ale iba na obmedzené obdobie, ktoré je vymedzené zánikom funkcie jedného sudcu a nástupom do funkcie sudcu ďalšieho. Prezident by mal preto s dostatočným predstihom pred uplynutím funkčného obdobia vybrať kandidáta a požiadať o udelenie súhlasu s menovaním Senát tak, aby mohol nový ústavný sudca bez veľkých časových prietahov nastúpiť do funkcie. Vhodné by preto bolo upraviť lehotu, v ktorej by bol prezident povinný urobiť potrebné kroky. Samozrejme funkcia ústavného sudcu môže zaniknúť i z iných dôvodov ako uplynutím funkčného

¹⁴⁴ SVÁK, Ján, CIBULKA, Ľubor, KLÍMA, Karel. *Ústavné právo Slovenskej republiky: Všeobecná časť*. 3. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009. 53 s.

¹⁴⁵ ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava...

¹⁴⁶ ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

¹⁴⁷ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 675 – 676 (čl. 84 Ústavy).

¹⁴⁸ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu...

¹⁴⁹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 2 (§ 1 ZoÚS).

obdobia. V takom prípade by mal prezident urobiť potrebné úkony k ustanoveniu nového sudcu do funkcie v čo najkratšom čase.¹⁵⁰

S počtom sudcov Ústavného súdu priamo súvisí otázka schopnosti riadneho výkonu zverených právomocí. Po prvom ustanovení ústavných sudcov Ústavný súd zahájil činnosť menovaním dvanásteho sudcu. V roku 2003 väčšine ústavných sudcov skončilo funkčné obdobie, a preto bola nastolená otázka, koľko ústavných sudcov musí byť vo funkcii, aby Ústavný súd mohol pokračovať vo svojej činnosti. Niektoré názory sa prikláňali k počtu desať, keďže plénum Ústavného súdu môže pri takomto počte jednať a uznášať sa. Iné názory sa naopak stotožnili s počtom dvanásť s odkazom na ustanovenie § 149 ZoÚS. Toto ustanovenie stanovilo, že Ústavný súd sa ujíma činnosti zložením sľubu dvanásteho sudcu. Oponenti tohto názoru však tvrdili, že uvedené ustanovenie bolo konzumované prvým ustanovením Ústavného súdu. I sám Ústavný súd ale vyjadril názor, že pre jeho funkčnosť je potrebných dvanásť ustanovených ústavných sudcov. Sládeček v tejto súvislosti poukazuje na to, že pre výkon všetkých zverených právomocí Ústavnému súdu, vrátane uznášaniaschopnosti pléna a uznesenia sa o tom, že funkcia ústavného sudcu na základe predchádzajúceho kárneho konania zaniká, je potrebných dvanásť ústavných sudcov. Ústavný súd argumentoval tým, že ak dôjde k zmenšeniu počtu ústavných sudcov pod dvanásť, dochádza k analogickej situácii, akú uvádza ustanovenie § 149 ZoÚS. Pri takomto znížení počtu členov Ústavného súdu nemôže tento plne vykonávať svoje kompetencie až do doby zloženia sľubu dvanásteho ústavného sudcu.¹⁵¹

Osobne by som sa priklonila k názoru analogického použitia ustanovenia § 149 ZoÚS. S argumentáciou konzumovania tohto ustanovenia prvým kreovaním Ústavného súdu by som nesúhlasila. Samo ustanovenie ani nenaznačuje, že by upravovalo iba prvé ustanovenie Ústavného súdu. Ústavný súd sa predsa môže ujať činnosti i opätovne po jej prerušení, i napríklad z dôvodu nízkeho počtu menovaných sudcov.

Čo sa týka argumentu riadneho plnenia všetkých právomocí a v tejto súvislosti rozhodovania o kárnej zodpovednosti, chcela by som poukázať na to, že aby mohlo plénum rozhodovať o zániku funkcie podľa § 144 je potrebné, aby bolo menovaných

¹⁵⁰ KYSELA. In KLÍMA (ed). *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 651 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁵¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 676 – 677 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

do funkcie až trinásť sudcov, keďže je vyžadovaná prítomnosť najmenej dvanástich sudcov (§ 144 ods. 2 ZoÚS) a sudca, ktorého sa kárne obvinenie týka, nemôže počas celého kárneho konania činiť žiadne úkony, ktoré sú spojené s výkonom sudcovskej funkcie (§ 135 ZoÚS).¹⁵² Z toho vyplýva, že k tomu, aby Ústavný súd mohol činiť skutočne všetky úkony, sú podľa môjho názoru potrební až trinásť menovaní sudcovia.

Počet pätnásť umožňuje rozdeliť sudcov do štyroch trojčlenných senátov, v ktorých sa organizuje ich práca. Počet ústavných sudcov patrí v porovnaní s právnymi úpravami iných štátov k tým vyšším, podobne ako napríklad v Taliansku.¹⁵³ Takáto právna úprava je charakteristická pre ústavné sudy, ktoré rozhodujú o ústavných sťažnostiach.¹⁵⁴

Niekedy sa namieta, že počet ústavných sudcov je príliš vysoký, a neexistujú dostatočné právne postupy na zjednocovanie rozhodovania. V súčasnej dobe ale zníženie počtu sudcov pravdepodobne neprichádza do úvahy, keďže počet podaní k Ústavnému súdu oproti minulosti vzrástol. Vyhovujúcejšou sa ukazuje zmena úpravy orgánov a ich vzájomných vzťahov tak, aby sa ich činnosť zefektívnila.¹⁵⁵

Ústavná úprava nevyklučuje možnosť opätovného menovania do funkcie ústavného sudcu.¹⁵⁶ To sa doposiaľ stalo trikrát v prípade ústavných sudcov V. Güttlera, P. Holländera a I. Janů.¹⁵⁷ Takáto úprava sa však vyskytuje v malom počte právnych úprav, napríklad v Chorvátsku, Maďarsku či Azerbajdžane. S opätovným menovaním sa totiž spája otázka nezávislosti ústavných sudcov. Do istej miery možno problém minimalizovať dĺžkou funkčného obdobia. Vzhľadom na desaťročné funkčné obdobie by mal o opätovnom menovaní rozhodovať už iný prezident. Citlivosť tejto témy sa odvíja i od pomerne stáleho stredo - pravého zloženia Senátu. V minulosti sa preto objavila snaha, i keď neúspešná, túto otázku na právnej úrovni zmeniť.¹⁵⁸

¹⁵² zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu...

¹⁵³ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 651 – 652 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁵⁴ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 2 (§ 1 ZoÚS).

¹⁵⁵ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 676 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁵⁶ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 652 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁵⁷ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2007. 616 s.

¹⁵⁸ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 652 – 653 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

Dĺžka funkčného obdobia ústavných sudcov je stanovená na desať rokov (čl. 84 ods. 1 Ústavy).¹⁵⁹ Funkčné obdobia jednotlivým sudcom plynú samostatne. To v praxi znamená, že ústavní sudcovia nie sú menovaní ako kolektívny orgán. Takáto právna úprava by mala zabezpečiť, že nebude dochádzať jednorázovo k masovému odlivu ústavných sudcov, a tak aj ku komplikáciám ich uznášaniaschopnosti.¹⁶⁰

V konečnom dôsledku však k masovému odlivu sudcov došlo pri uplynutí prvého funkčného obdobia, keďže prví ústavní sudcovia boli menovaní prakticky naraz. Zmeny z iných dôvodov ako uplynutím funkčného obdobia sa nevyskytujú príliš často. K prvej zmene zloženia v rámci prvého funkčného obdobia tak došlo až v roku 2000, kedy sa jedna sudkyňa funkcie vzdala a ďalšia zmena sa uskutočnila v roku 2002 z dôvodu úmrtia dvoch sudcov. Súčasné zloženie Ústavného súdu sa formovalo postupne, a to predovšetkým z dôvodu negatívneho postoja Senátu k viacerým prezidentom navrhnutým kandidátom. Posledný pätnásty sudca bol pri prvej obmene zloženia ustanovený do funkcie v roku 2005, teda až dva roky po tom, ako sa výmena ústavných sudcov začala.¹⁶¹

Ústava však jednoznačne neurčuje, od ktorého okamihu začína plynúť funkčné obdobie ústavných sudcov. Proti sebe stoja dva argumenty: na jednej strane od menovania do funkcie prezidentom, na druhej strane od zloženia sľubu. Pre prvú variantu svedčí znenie čl. 85 ods. 1 Ústavy, ktorý uvádza, že zložením sľubu do rúk prezidenta sa sudca Ústavného súdu ujíma svojej funkcie, teda, že sľub skladá osoba, ktorá už sudcom je. Možno argumentovať, že ak by malo funkčné obdobie začínat' až zložením sľubu, vyjadroval by to výslovne text Ústavy tak, ako tomu je v prípade úpravy počiatku funkčného obdobia prezidenta v čl. 55 Ústavy. Pre podporu druhého názoru možno rovnako použiť ustanovenie čl. 85 ods. 1 Ústavy, keďže až zložením sľubu sa sudca Ústavného súdu ujíma funkcie. Podporne sa dá argumentovať analogiou legis s čl. 55 Ústavy, ktorý stanoví, že volebné obdobie prezidenta začína dňom zloženia sľubu. Nakoniec i z logiky veci vyplýva, že pred riadnym zložením sľubu nemôže ústavný sudca svoju funkciu skutočne vykonávať.¹⁶²

¹⁵⁹ ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

¹⁶⁰ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 652 (čl. 84 ods 1 Ústavy).

¹⁶¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 677 – 678 (čl. 84 ods. 1 Ústavy).

¹⁶² PAVLÍČEK, HŘEBEJK: *Ústava a ústavní řád...*, s. 284 (čl. 84 ods. 1).

6.5 Porovnanie počtu ústavných sudcov a ich funkčných období

Počet ústavných sudcov varíruje od siedmych československých, dvanástich federálnych, trinástich slovenských až po pätnásť českých sudcov. Obecne možno povedať, že počet sudcov postupne stúpala, čo súvisí pravdepodobne s rozširovaním právomocí Ústavných súdov.

Špecifické postavenie zastávali náhradníci ústavných sudcov v právnej úprave Ústavného súdu ČSR. V ostatných úpravách sa s náhradníkmi nestretávame, dôvodom bude fakt, že československí ústavní sudcovia nevykonávali funkciu ako svoje jediné povolanie, to však už pre ostatné úpravy neplatí.

Otázku zákazu opätovného menovania do funkcie zakotvuje iba slovenská právna úprava, ostatné úpravy opätovné menovanie do funkcie nevylučovali. V záujme zabezpečenia väčšej nestrannosti a nezávislosti ústavných sudcov si myslím, že zákaz opätovného menovania do funkcie je žiaduci.

Dĺžka funkčného obdobia bola v jednotlivých úpravách rôzna. Československá úprava je zhodná s tou súčasnou českou – teda desaťročná. Naopak funkčné obdobie federálneho ústavného súdu a slovenská úprava pred novelou Ústavy z roku 2001 bolo kratšie, len sedem ročné. Novelizáciou Ústavy SR bolo funkčné obdobie slovenských ústavných sudcov predĺžené na dvanásť rokov.

V súvislosti s funkčným obdobím sa zdá byť výnimočná konštrukcia kolektívneho funkčného obdobia pre Ústavný súd ako orgán v československej úprave. Všetky ostatné právne úpravy stanovili konštrukciu individuálneho funkčného obdobia. Stanovenie kolektívneho funkčného obdobia nie je podľa môjho názoru vhodné vzhľadom na to, že môže spôsobovať značné problémy pri dosahovaní konsenzu na všetkých ústavných sudcoch naraz. To môže spôsobiť prerušenie činnosti Ústavného súdu na i dlhšie časové obdobie. Ani individuálne určené funkčné obdobie síce nezaručuje, že funkčné obdobie neskončí všetkým sudcom naraz, ale skôr môže dôjsť k rozvrstveniu behu jednotlivých funkčných období tak, aby nekončili všetky alebo aspoň väčšina naraz.

Na rozdiel od českej právnej úpravy, československá ani federálna úprava nevytvárali pochybnosti o počiatku plynutia funkčného obdobia, pretože výslovne stanovili presný počiatok behu funkčného obdobia. V prípade počiatku behu funkčného obdobia českých ústavných sudcov by som sa priklonila k názoru, že

funkčné obdobie ústavným sudcom začína plynúť zložením sľubu do rúk prezidenta. Domnievam sa totiž, že účelom menovania kandidáta do funkcie je výkon zverených právomocí. Menovanie do funkcie samo o sebe nespĺňa účel, ak by sudca funkciu nemal vykonávať. Myslím si, že počiatok funkčného obdobia by mal byť viazaný na ujetie sa funkcie.

7 Požiadavky na ústavného sudcu

7.1 Požiadavky kladené na československých ústavných sudcov

Ústavní sudcovia a ich náhradníci museli byť osobami znalými práva. Túto podmienku spĺňal ten, kto zložil predpísané štátne skúšky na niektorej tuzemskej právnickej fakulte alebo získal doktorát práv.¹⁶³ Ďalej museli sudcovia a náhradníci spĺňať požiadavky pre zvoliteľnosť do Senátu a nesmeli byť členmi Snemovne poslaneckej, Senátu či Snemu Podkarpatskej Rusi.¹⁶⁴

7.2 Požiadavky na federálnych ústavných sudcov

Ústavný zákon stanovil predpoklady nielen pre menovanie do funkcie, ale tieto predpoklady musel spĺňať už navrhnutý kandidát. Patrili medzi ne: bezúhonnosť, občianstvo, voliteľnosť do FZ, vek tridsaťpäť rokov, vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej desaťročná činnosť v právnickom povolání (čl. 10 ods. 3).¹⁶⁵

7.3 Požiadavky na výkon funkcie slovenských ústavných sudcov

Ústavná úprava stanoví v čl. 134 ods. 3 podmienky pre menovanie kandidáta do funkcie ústavného sudcu, ktorými sú: občianstvo SR, voliteľnosť do Národnej rady SR, minimálny vek štyridsať rokov, vysokoškolské právnické vzdelanie a minimálne pätnásťročná prax v právnickom povolání.¹⁶⁶

Tieto podmienky možno rozšíriť i o zákaz členstva v politickej strane alebo politickom hnutí. Inak sa od kandidáta ešte pred zložením sľubu vyžaduje vzdanie sa členstva.¹⁶⁷

7.3.1 Právnické vzdelanie

Právnickým vzdelaním sa myslí vzdelanie dosiahnuté v SR a v ČR, do 31. 12. 1992 získané v bývalej ČSFR. Po 1. 1. 1993 sa za takéto vzdelanie považuje

¹⁶³ WEYR: Československé právo ústavní, s. 97.

¹⁶⁴ GRONSKÝ: Komentované dokumenty..., s. 149 (§ 1 zákona o ústavním soudě).

¹⁶⁵ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

¹⁶⁶ PALÚŠ, SOMOROVÁ: *Štátne právo SR...*, s. 420.

¹⁶⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podstatně propracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 175 s.

ukončené štúdium v SR alebo začaté a ukončené štúdium v ČR na základe dohody s ČR oznámenou pod č. 104/1994 Z. z. Ďalej, o takéto vzdelanie ide i v prípade, že bolo nostrifikované na základe slovenského právneho poriadku.¹⁶⁸

V súlade s konštantnou judikatúrou sa za právnické vzdelanie nepovažuje vzdelanie dosiahnuté na bývalých vysokých školách ZNB zriadených zákonným opatrením FZ č. 107/1973 Zb. Tieto školy neposkytovali všeobecné právnické vzdelanie, ale vychovávali pracovníkov pre oblasť vnútorných záležitostí štátu. To dokazuje i skutočnosť, že v študijnom pláne chýbali napríklad občianske a hospodárske právo, a s nimi súvisiace disciplíny. Predmet záverečných skúšok sa týkal len otázok teórie štátu a práva, trestného práva a kriminalistiky, marxizmu-leninizu a verejnej poriadkovej činnosti VB. Vysoké školy ZNB ani neboli chápané ako náhrada ostatných právnických fakúlt. Vzdelanie poskytované na fakultách VŠ ZNB teda nemožno vôbec považovať za právnické vzdelanie. To nakoniec potvrdila i novela vysokoškolského zákona z roku 1996, ktorá rozlišovala právnické študijné odbory a bezpečnostné študijné odbory.¹⁶⁹

7.3.2 Prax v právnickom povolani

Praxou sa má na mysli predovšetkým výučba, aplikácia a iné používanie práva na profesionálnej úrovni. Keďže tento pojem nie je definovaný presne, zostáva na posúdení ústavnoprávneho výboru, Národnej rady a prezidenta, či konkrétny kandidát túto podmienku spĺňa.¹⁷⁰

7.4 Požiadavky na výkon funkcie sudcov Ústavného súdu ČR

Článok 84 ods. 3 Ústavy stanoví základné požiadavky, ktoré musí osoba kandidáta na ústavného sudcu splniť, aby mohla byť do funkcie menovaná. Medzi ne patrí: bezúhonnosť, voliteľnosť do Senátu, čo vo svojej podstate zahŕňa občianstvo ČR, aktívne volebné právo a vek štyridsať rokov, ďalej vysokoškolské právnické vzdelanie a desaťročnú právnickú prax.¹⁷¹ Tento výpočet je taxatívny.¹⁷² Niektorým

¹⁶⁸ ČiČ a kol.: *Komentár k Ústave...*, s. 495 – 496 (čl. 134 ods. 3 Ústavy).

¹⁶⁹ Tamtiež, s. 496 (čl. 134 ods. 3 Ústavy).

¹⁷⁰ Tamtiež.

¹⁷¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

autorom sa uvedené podmienky nezdajú dostatočné, a preto požadujú sprísnenie podmienok pre výber ústavných sudcov (Koudelka).¹⁷³

7.4.1 Štátne občianstvo

Čo sa týka podmienky občianstva, predstavuje táto základnú a primárnu podmienku vôbec pre výkon funkcie sudcu.¹⁷⁴ Pre jej splnenie nie je rozhodujúci spôsob nadobudnutia, ani dĺžka trvania. Naopak rozhodujúce je jej splnenie ku dňu menovania do funkcie.¹⁷⁵

7.4.2 Voliteľnosť do Senátu

Voliteľnosť do Senátu v sebe opäť zahŕňa podmienku občianstva, aktívne volebné právo, teda fakticky i spôsobilosť k právnym úkonom a minimálny vek štyridsať rokov.¹⁷⁶ Voliteľnosť do Senátu predpokladá i aspoň čiastočnú spôsobilosť na právne úkony v súlade s § 57 zákon č. 247/1995 Sb., o voľbách do Parlamentu ČR a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov. Táto podmienka sa ale kandidátov na ústavných sudcov netýka vzhľadom na to, že v prípade sudcov sa požaduje plná spôsobilosť na právne úkony.¹⁷⁷

Požiadavku minimálneho veku možno považovať za žiadanú vzhľadom na potrebu dostatočných skúseností a pripravenosti kandidáta na post ústavného sudcu. V niektorých štátoch býva stanovená i podmienka maximálneho veku, toto však nie je prípad právnej úpravy v Českej republike.¹⁷⁸ I keď sa v minulosti vyskytli snahy obmedziť výšku veku ústavných sudcov, návrhy prijaté neboli.¹⁷⁹

7.4.3 Bezúhonnosť

Bezúhonnosť a morálne predpoklady predstavujú neoddeliteľnú podmienku pre funkciu ústavného sudcu. V tejto súvislosti bolo možno v minulosti pri

¹⁷² FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 5 s (§ 1 ZoÚS).

¹⁷³ PAVLÍČEK, HŘEBEJK: *Ústava a ústavní řád ČR...*, s. 285 (čl. 84 ods. 2 Ústavy).

¹⁷⁴ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 655 – 656 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁷⁵ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 3 (§ 1 ZoÚS).

¹⁷⁶ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 656 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁷⁷ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 4 (§ 1 ZoÚS).

¹⁷⁸ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 656 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁷⁹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 4 (§ 1 ZoÚS).

schvaľovaní niektorých kandidátov v Senáte pozorovať i záujem o činnosť kandidátov v období pred rokom 1989.¹⁸⁰

Bezúhonnosť sa v českom právnom poriadku používa vo viacerých významoch. Zákon o Ústavnom súde tento pojem, na rozdiel od Zákona o súdech, nedefinuje.¹⁸¹ Z tohto dôvodu je nutné postupovať podľa obdobnej úpravy ako je u sudcov (§ 34 ods. 1 zákona o súdech a sudcoch), štátnych zástupcov (§ 17 zákona o štátnom zastupiteľstve) či advokátov (§ 5 ods. 1 písm. d) zákona o advokácii). Použitie pojmu bezúhonnosť z iných právnych predpisov sa javí ako nevhodné z dôvodu ich odlišného účelu. Pri definovaní pojmu sa nezdá prijateľné vychádzať zo sľubu, ktorý ústavní sudcovia skladajú, pretože je vecou prezidenta, aby posúdil, či daný kandidát bude schopný sľub dodržať, a to na základe jeho doterajšieho vystupovania a činnosti.¹⁸²

Zákon o Ústavnom súde nestanovuje zvláštne kritériá pre bezúhonnosť kandidáta na ústavného sudcu. Priamo ale tento pojem súvisí s § 7 ods. 3 písm. c) ZoÚS, ktorý za deň zániku funkcie ústavného sudcu stanoví deň právnej moci rozsudku, ktorým bol sudca odsúdený pre trestný čin spáchaný úmyselne. Z dikcie tohto ustanovenia teda vyplýva, že ústavným sudcom sa môže stať len osoba, ktorá nebola alebo sa na ňu hľadá, akoby nebola právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin.¹⁸³ Okrem Filipa rovnaký výklad uvádza i Kysela.¹⁸⁴ S tým ale nesúhlasí Sládeček, ktorý za bezúhonnú v tomto prípade, považuje osobu, ktorá nebola odsúdená za žiadny trestný čin, teda ani za nedbalostný, prípadne je nutné, aby bol tento zahladený.¹⁸⁵

Vzhľadom na znenie ustanovenia § 7 ods. 3 písm. c) ZoÚS si myslím, že ústavným sudcom sa môže stať osoba, ktorá nebola odsúdená za úmyselný trestný čin. Avšak v súvislosti s postavením ústavných sudcov a otázkou dôvery v Ústavný súd sa domnievam, že by ústavným sudcom nemala byť osoba, ktorá bola odsúdená za akýkoľvek trestný čin, teda i neúmyselný.

¹⁸⁰ KYSELA. In KLÍMA (ed). *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 656 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁸¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁸² FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 2 – 3 (§ 1 ZoÚS).

¹⁸³ Tamtiež, , s. 3 (§ 1 ZoÚS).

¹⁸⁴ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentár k Ústavě a Listině...*, s. 656 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁸⁵ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

S bezúhonnosťou tu nesúvisí disciplinárne previnenie. Toho sa môže dopustiť iba sudca, ktorý ale v dobe menovania do funkcie musel podmienku bezúhonnosti spĺňať. Pre splnenie tejto podmienky sa tak ako rozhodujúci javí záznam v Registri trestov podľa § 2 ods. 1 zákona. č. 269/1994 Sb., o Registri trestov. Na výber kandidáta však môžu mať vplyv i skutočnosti, ktoré nemožno zaradiť priamo pod pojem bezúhonnosti.¹⁸⁶

Okrem toho sa i na kandidáta na ústavného sudcu vzťahuje zákon č. 451/1991 Sb., ktorým sa stanovujú niektoré ďalšie predpoklady pre výkon niektorých funkcií v štátnych orgánoch a organizáciách Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, Českej republiky a Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov, i keď naň Ústava či Zákon o Ústavnom súde výslovne neodkazujú. Tento právny predpis určuje ďalšie predpoklady pre výkon funkcie sudcu v ustanovení § 1 ods. 4.¹⁸⁷ Kandidát by mal preto predložiť i negatívne „lustračné osvedčenie“.¹⁸⁸

7.4.4 Vysokoškolské právnické vzdelanie

Pod pojmom vysokoškolské právnické vzdelanie sa rozumie právnické vzdelanie dosiahnuté na vysokej škole v Českej republike, resp. bývalom Československu alebo vzdelanie dosiahnuté v zahraničí za predpokladu uznania podľa príslušných právnych predpisov. Za dostačujúce nemožno považovať zloženie rigorózneho skúšky a získanie titulu doktora práv v tuzemsku vzhľadom na to, že rigorózna skúška sa skladá v špecifickom odbore a nemá obecný charakter.¹⁸⁹

V prípade právnického vzdelania získaného v minulosti, muselo byť toto dosiahnuté absolvovaním vysokej školy, ktorá mala vobecne záväzných predpisoch stanovené poskytovanie vysokoškolského právnického vzdelania v odbore právo.¹⁹⁰

Čo sa týka stupňa dosiahnutého právnického vzdelania, je nutné vychádzať z ustanovenia § 46 zákona o vysokých školách a o doplnení niektorých ďalších zákonov, a požadovať ukončené magisterské štúdium, i keď Ústava sa k tejto otázke bližšie nevyjadruje. Nepostačovalo by teda ukončenie bakalárskeho štúdia. Na

¹⁸⁶ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 3 (§ 1 ZoÚS).

¹⁸⁷ Tamtiež.

¹⁸⁸ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁸⁹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 4 (§ 1 ZoÚS).

¹⁹⁰ PAVLÍČEK, HŘEBEJK: *Ústava a ústavní řád ČR...*, s. 287 – 288 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

druhej strane sa ale nevyžaduje sa zloženie rigoróznejšej skúšky či zloženie ďalšej odbornej právnickej skúšky v obore právo.¹⁹¹ Mikule naopak zastáva názor, že pre menovanie do funkcie postačí i ukončenie bakalárskeho štúdia v právnom odbore.¹⁹² S týmto názorom však nesúhlasím, pretože ukončenie bakalárskeho štúdia nezabezpečuje získanie všeobecného právnického vzdelania, a tým i vedomostí v rozsahu potrebnom pre všeobecnú orientáciu v právnych predpisoch, právnej praxi, a tým i pre výkon funkcie ústavného sudcu.

Niektorí autori kritizujú skutočnosť, že kandidát nemusí získať vedecko - pedagogický titul, či zložiť odbornú právnickú skúšku a nevyžaduje sa ani kvalifikácia sudcu.¹⁹³

Čo sa týka dosiahnutia pedagogického titulu alebo zloženia odbornej právnickej skúšky, myslím si, že zakotvenie ich získania ako podmienky pre výkon funkcie nie je potrebné. Zostáva na subjektoch podieľajúcich sa na kreácii ústavných sudcov, aby posúdili, či je uvedená osoba na základe svojej činnosti a postojov vhodná pre výkon funkcie ústavného sudcu i v prípade nedosiahnutia takéhoto titulu či nezloženia uvedenej právnickej skúšky.

7.4.5 Prax v právnickom povolaní

Posledná podmienka v sebe zahŕňa minimálne desaťročnú prax v právnickom povolaní. Takáto prax nemusí bezprostredne nadväzovať na menovanie do funkcie, avšak musí byť splnená ku dňu menovania. Na prvý pohľad problémy nebude spôsobovať overenie podmienky v prípade typických povolaní ako napríklad sudca, advokát, notár, štátny zástupca či vysokoškolský učiteľ. Problémy by však mohlo spôsobiť posúdenie praxe vykonávanej vo funkcii poslanca, senátora, právnik poskytovajúceho služby pre neziskové organizácie či niektoré funkcie správnych úradníkov. Prax po roku 2003 je však taká, že kandidátom na pozíciu ústavného sudcu sa môže stať prakticky akákoľvek osoba s právnickým vzdelaním. Nie vždy býva dostatočne zvažovaný fakt, že hoci možno považovať kandidáta za odborníka vo svojom odbore, nemusí byť dostatočným odborníkom čo do problémov ústavnej

¹⁹¹ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 4 (§ 1 ZoÚS).

¹⁹² MIKULE: Příprava zákona o Ústavním soudu... In KYSELA (ed): *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 24.

¹⁹³ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

praxe.¹⁹⁴ Šírka výkladu tohto predpokladu pre výkon funkcie tak ostáva na prezidentovi a Senáte.¹⁹⁵

7.4.6 Ďalšie požiadavky

Za určitú podmienku menovania možno považovať tiež predchádzajúci súhlas zo strany nominovaného kandidáta vzhľadom na to, že výkon verejnej funkcie sa v súčasnej dobe považuje za právo a nie za povinnosť občanov tak, ako tomu bolo v období prvej Československej republiky. Táto skutočnosť vyplýva z ustanovenia čl. 21 ods. 1 a 4 LZPS.¹⁹⁶

7.5 Porovnanie požiadaviek z jednotlivých právnych úprav

Československá právna úprava bola čo do rozsahu požiadaviek najstručnejšia, keďže vyžadovala len zloženie predpísanej štátnej skúšky na tuzemskej právnickej fakulte alebo dosiahnutie titulu doktora práv a voliteľnosť do Senátu. Ostatné právne úpravy požadujú splnenie rovnakých podmienok – voliteľnosť do zákonodarného zboru, respektíve jednej z jeho komôr, občianstvo, vek, vysokoškolské právnické vzdelanie a prax v právnickom povolaní. Federálna a česká úprava stanovujú, na rozdiel od slovenskej úpravy, i podmienku bezúhonnosti.

Čo sa týka veku, slovenská a česká úprava požadujú vek štyridsať rokov, kým v prípade federálnej úpravy postačoval vek tridsať päť rokov. Ani jedna z úprav nestanoví maximálny vek pre výkon funkcie. Subjekty nominujúce či menujúce ústavných sudcov môžu však zväžiť i schopnosť osoby vykonávať funkciu v súvislosti s vekom, obligatórne obmedzenie však stanovené nie je. Ďalší rozdiel spočíva v dĺžke praxe – kým federálnym a českým sudcom postačuje desaťročná prax, slovenský sudca musí splniť podmienku pätnásťročnej praxe.

Slovenská i česká prax akceptuje vzdelanie, ktoré bolo dosiahnuté v odbore právo. Slovenská úprava akceptuje i vzdelanie dosiahnuté na vysokej škole v Českej

¹⁹⁴ KYSELA. In KLÍMA (ed): *Komentár k Ústave a Listině...*, s. 656 – 657 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁹⁵ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 681 (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

¹⁹⁶ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 5 (§ 1 ZoÚS).

republike. Naopak zloženie doktorskej skúšky požadovala len československá právna úprava. Túto podmienku československej úpravy chápem ako určitý minimálny štandard, keďže dosiahnutie doktorátu v odbore práva bolo stanovené ako alternatívna podmienka k zloženiu štátnej skúšky v ČSR.

Čo sa týka praxe v právnickom povolání, žiadna z právnych úprav, ktoré ju požadujú, nekonkretizuje, čo sa pod týmto pojmom myslí. Zostáva preto na orgánoch zúčastňujúcich sa kreácii, aby posúdili splnenie tejto podmienky.

8 Inkompatibilita funkcie ústavného sudcu

8.1 Inkompatibilita funkcie v československej úprave

Zákon o ústavním soudě pamätal aj na možnosť zániku funkcie ústavného sudcu počas prebiehajúceho funkčného obdobia, predovšetkým, ak by sa bol tento stal členom zákonodarného zboru. V takom prípade bolo povinnosťou predsedu túto skutočnosť oznámiť súdu, ktorý sudcu vyslal alebo zákonodarnému zboru, ktorý sudcu nominoval ako kandidáta (§ 4 ZoÚS).¹⁹⁷

8.2 Nezlučiteľnosť funkcie federálnych ústavných sudcov

Funkcia ústavného sudcu bola inkompatibilná s funkciami poslanca FZ, ČNR a SNR, členstvom vláde ČSFR, vláde ČR a vláde SR, a funkciou v politickej strane alebo politickom hnutí. Dňom vzniku funkcie ústavného sudcu zároveň zanikal poslancecký mandát, členstvo vo vláde a funkcia v politickej strane a politickom hnutí. Výkon funkcie ústavného sudcu bol považovaný za výkon povolania. Neprípustný bol výkon inej zárobkovej alebo hospodárskej činnosti s výnimkou vedeckej, pedagogickej, umeleckej a literárnej činnosti (čl. 16 ods. 1, 2, 3 ústavného zákona).¹⁹⁸

Predsedovi Ústavného súdu bola stanovená povinnosť, v prípade, že zistí, že niektorý ústavný sudca vykonáva inú zárobkovú alebo hospodársku činnosť, ktorá bola vylúčená ústavným zákonom, vyzvať ho, aby do desiatich dní od doručenia výzvy takúto činnosť ukončil (§ 2 ods. 1 zákona). V prípade vedeckej, literárnej, umeleckej a pedagogickej činnosti zákon spresnil, že takáto činnosť nesmie byť na úkor výkonu funkcie ústavného sudcu a nesmie znižovať vážnosť a dôstojnosť funkcie (§ 2 ods. 2 zákona).¹⁹⁹

¹⁹⁷ GRONSKÝ: Komentované dokumenty..., s. 150 (§ 4 zákona o ústavním soudě).

¹⁹⁸ ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR.

¹⁹⁹ zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii ústavného súdu...

8.3 Nezlučiteľnosť funkcie slovenských ústavných sudcov

V záujme zachovania neustrannosti a nezávislosti ústavných sudcov pred politickými tlakmi a inými vplyvmi upravuje Ústava v čl. 137 inkompatibilitu funkcie ústavného sudcu s niektorými činnosťami. Výkon funkcie sa považuje za nezlučiteľný s výkonom poslaneckého mandátu a členstvom vo vláde. Poslanecký mandát a členstvo vo vláde zaniká dňom, kedy sa osoba ujíma funkcie sudcu (čl. 137 ods. 3 Ústavy). Rovnako nemožno zlúčiť funkciu prezidenta a ústavného sudcu. Tu taktiež platí pravidlo, podľa ktorého dňom zvolenia do funkcie prezidenta, zaniká funkcia ústavného sudcu. Ústavní sudcovia nesmú byť ani členmi politických strán alebo politických hnutí, pričom členstva sa musia vzdať ešte pred zložením sľubu (čl. 137 ods. 1 Ústavy). Rovnako je počas výkonu funkcie ústavného sudcu neprípustný výkon podnikateľskej, inej hospodárskej alebo zárobkovej činnosti, ďalej výkon funkcie v inom orgáne verejnej moci so štátnozamestnaneckým pomerom, pracovným pomerom, obdobným pracovným vzťahom, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť (čl. 137 ods. 2 Ústavy). Sudcovia vykonávajú funkciu ako svoje povolanie, môžu spravovať svoj majetok, vykonávať pedagogickú, publicistickú, vedeckú a umeleckú činnosť.²⁰⁰

Ak vyjde najavo, že ústavný sudca vykonáva činnosť nezlučiteľnú s funkciou ústavného sudcu, je povinnosťou predsedu Ústavného súdu, aby takéhoto sudcu vyzval k ukončeniu činnosti do desiatich dní od doručenia tejto výzvy (§ 13 ods. 2 ZoOÚS). Ak sudca činnosť ani na výzvu neukončí, môže dať predseda Ústavného súdu návrh na zahájenie disciplinárneho konania (§ 16 ods. 1 ZoOÚS).²⁰¹

Ďalšie obmedzenia činností a vzťahov ústavných sudcov ako ústavných činiteľov upravuje ústavný zákon č. 357/2004 Z.z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov.²⁰²

Sudcovia Ústavného súdu vykonávajú funkciu v pracovnom pomere, ktorý vzniká v deň zloženia sľubu. Právna úprava pracovného pomeru sa riadi ustanoveniami Zákonníka práce, ak zákon o organizácii nestanoví inak. Zároveň

²⁰⁰ PALÚŠ, SOMOROVÁ: Štátne právo SR..., s. 421.

²⁰¹ zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu...

²⁰² PALÚŠ, SOMOROVÁ: Štátne právo SR..., s. 421.

i pracovný pomer sudcu, ktorý uzatvoril pred zložením sľubu s inou organizáciou, ostáva zachovaný (§ 11 ods. 2 ZoÚS).²⁰³

8.4 Inkompatibilita funkcie v českej právnej úprave

Funkcia ústavného sudcu je inkompatibilná s funkciou prezidenta republiky, člena Parlamentu a ďalšími funkciami vo verejnej správe (čl. 82 ods. 3 Ústavy).²⁰⁴ Zákon o Ústavnom súde rozširuje tento zoznam o akúkoľvek inú platenú funkciu alebo zárobkovú činnosť, okrem správy vlastného majetku, pedagogickej, vedeckej, literárnej a umeleckej činnosti, ak táto nepredstavuje stratu pre výkon funkcie ústavného sudcu, jej význam a dôstojnosť, a neohrozuje dôveru v nezávislosť a nestrannosť rozhodovania Ústavného súdu (§ 4 ods. 3).²⁰⁵

Ústava nebráni menovaniu určitej osoby do funkcie ústavného sudcu z dôvodu členstva v politických stranách alebo hnutiach, prípadne z dôvodu funkcií v nich vykonávaných.²⁰⁶ Keďže je však výkon funkcie sudcu Ústavného súdu podľa § 4 ods. 4 ZoÚS nezlučiteľný s členstvom v politickej strane alebo v politickom hnutí, nemohla by osoba, ktorá by bola členom politickej strany alebo politického hnutia, zložiť sľub a ujať sa funkcie. Z právneho hľadiska by ju však pravdepodobne prezident mohol do funkcie menovať.²⁰⁷

Zákaz členstva v politických stranách a politických hnutiach býva niekedy kritizovaný ako neprimerané obmedzenie zo strany zákonnej právnej úpravy. Na porovnanie sa uvádza právo na štrajk, kedy LZPS v čl. 27 ods. 4 explicitne uvádza, že toto právo sudcom neprináleží. Naopak čl. 44 LZPS uvádza len možnosť obmedziť právo sudcov zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich. V podstate však osobné politické presvedčenie ústavných sudcov nemožno vylúčiť. Nakoniec ani sudcom obecných súdov nie je zakázané členstvo v politických stranách a politických hnutiach, hoci by v nich nemali vykonávať žiadne funkcie, ani to ale zákonná úprava výslovne nezakazuje.²⁰⁸

²⁰³ zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu...

²⁰⁴ ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava...

²⁰⁵ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu...

²⁰⁶ KLÍMA (ed): *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 660 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

²⁰⁷ FILIP, HOLLÄNDER, ŠIMÍČEK: *Zákon o Ústavním soudu...*, s. 5 (§ 1 ZoÚS).

²⁰⁸ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ: *Ústava České republiky...*, s. 687 (čl. 85 ods. 2 Ústavy).

Bližší postup, v prípade, že sa rozhoduje o zlučiteľnosti s funkciou ústavného sudcu, v sporných prípadoch upravuje ustanovenie § 143 ZoÚS.²⁰⁹

Ustanovenie § 10 ZoÚS pri riešení otázky pracovných vzťahov ústavných sudcov odkazuje, až na výnimky stanovené samotným zákonom, na ustanovenia zákonníku práce.²¹⁰

8.5 Inkompatibilita z komparatívnej perspektívy

Všetky štyri úpravy považovali za nezlučiteľný s funkciou ústavného sudcu mandát v zákonodarnom zbore. Kým slovenská a federálna úprava zakazujú i členstvo vo vláde, česká úprava vylučuje výkon funkcie vo verejnej správe. Česká a slovenská úprava tiež nepripúšťajú súčasný výkon funkcie prezidenta.

Federálna a česká úprava ďalej zakazujú výkonu iných činností či funkcií, z ktorých by ústavným sudcom plynul finančný prospech. Slovenská úprava podrobne stanoví, v akých právnych vzťahoch nesmie ústavný sudca počas výkonu svojej funkcie vystupovať, čím v podstate zabezpečuje väčšiu mieru istoty pre určenie, akú činnosť ústavný sudca vykonávať nemôže. V československej úprave sa podobnými obmedzeniami nepočítalo vzhľadom na to, že ústavní sudcovia nevykonávali funkciu ako svoje povolanie.

Federálna, slovenská i česká úprava však pripúšťajú výkon pedagogickej, vedeckej, literárnej a umeleckej činnosti. Slovenská a česká úprava tiež výslovne ústavným sudcom povoľuje správu ich majetku.

Kým federálna úprava neumožňovala ústavným sudcom vykonávať funkciu v politickej strane alebo politickom hnutí, slovenská i česká úprava vylučujú i členstvo v politických stranách a politických hnutiach. Čo sa týka členstva v politických stranách a politických hnutiach, myslím si, že zákaz členstva je adekvátnym obmedzením vzhľadom na požiadavku nezávislosti a nestrannosti ústavných sudcov.

Slovenská a federálna úprava stanovuje tiež zvláštny postup pre prípad, že by ústavný sudca zákazy činností nerešpektoval a nezlučiteľné činnosti či funkcie by vykonával.

²⁰⁹ Tamtiež, s. 686 – 687 (čl. 85 ods. 3 Ústavy).

²¹⁰ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu...

Rozdiel medzi slovenskou a českou úpravou tiež spočíva v tom, že slovenská zákonná úprava výslovne rieši pracovný pomer ústavného sudcu, ako i zachovanie pracovného pomeru, ktorý vykonával pred menovaním do funkcie, kým česká zákonná úprava odkazuje na zákonník práce s výhradou špeciálnej úpravy.

9 Návrhy zmien právnej úpravy de lege ferenda

Medzi legislatívne zmeny, ktoré by bolo potrebné v českej právnej úprave uskutočniť podľa môjho názoru, patrí zmena navrhovania kandidátov na funkciu ústavného sudcu. V tomto smere by sa česká právna úprava mohla inšpirovať napríklad úpravou slovenskou. Predovšetkým by malo viac subjektov získať oprávnenie navrhovať kandidátov. Mohli by medzi nich patriť napríklad Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, poslanci, senátori, najvyšší štátny zástupca, vedecké inštitúcie či záujmové organizácie právnikov. Takáto zmena by zabezpečila pluralitu názorov pri navrhovaní kandidátov, väčšie zastúpenie kandidujúcich odborníkov z rôznych oblastí. Zároveň by tým mohlo byť zaistené vyváženejšie zloženie Ústavného súdu, čo by mohlo pozitívne vplývať na rozhodovaciu prax Ústavného súdu.

V súvislosti s vyššie uvedenou zmenou by som ďalej navrhovala, aby Senát kandidátov na ústavných sudcov volil. Zoznam takto zvolených kandidátov by predkladal prezidentovi, ktorý by kandidátov zo zoznamu menoval do funkcie. Aby úloha prezidenta pri kreácii nebola pasívna, bol by zoznam tvorený dvojnásobným počtom kandidátov, ako by mal prezident menovať. Tieto zmeny navrhujem, pretože sa domnievam, že tento systém by lepšie vystihoval postavenie subjektov podieľajúcich sa na kreácii a prerozdeleniu moci medzi nimi.

Z dôvodu zabezpečenia väčšej nezávislosti ústavných sudcov by som tiež navrhovala zakotvenie zákazu opätovného menovania do funkcie. Myslím si, že ani dĺžka funkčného obdobia nedokáže dostatočne zaistiť nezávislosť v takom rozsahu, ako zákaz opätovného menovania. Kompenzačným opatrením by mohlo byť, podobne ako pri slovenskej ústavnej zmene, predĺženie funkčného obdobia. V súvislosti s funkčným obdobím by malo byť tiež výslovne zakotvené, že začína plynúť zložením sľubu ústavného sudcu, aby v tejto otázke nevznikali pochybnosti.

Ďalej by som navrhovala úpravu postupného menovania určitého počtu ústavných sudcov do funkcie, ako to je napríklad v prípade Senátu. Súčasne menovaným ústavným sudcom by síce funkčné obdobie nemalo skončiť naraz, avšak ani do budúcnosti sa nedá vylúčiť, že opäť dôjde ku skončeniu väčšieho počtu funkčných období vo veľmi krátkom časovom intervale. Vzhľadom na počet ústavných sudcov a pri predĺžení funkčného obdobia napríklad na dvanásť rokov, by bolo možné každé štyri roky obmeniť piatich ústavných sudcov. Pravidelná obmena

určitého počtu ústavných sudcov môže pozitívne vplývať i na rozhodovaciu prax. Osoby, ktoré prichádzajú z praxe totiž problémy vnímajú inak ako už niekoľko rokov pôsobiaci ústavní sudcovia. V tejto súvislosti by bolo možné tiež zakotviť lehoty pre predkladanie návrhov kandidátov Senátu a zostavenie zoznamu kandidátov tak, aby bola minimalizovaná možnosť obmedzenia činnosti Ústavného súdu z dôvodu nedostatku ústavných sudcov.

Čo sa týka prípadnej novelizácie zákona o Ústavnom súde, do úvahy by prichádzalo odstránenie pozitívnej fikcie súhlasu Senátu s menovaním kandidáta. Táto fikcia podľa môjho názoru popiera úlohu Senátu pri kreácii ústavných sudcov, a tak i deľbu moci, pretože umožňuje, aby o výbere a menovaní ústavných sudcov rozhodol sám prezident bez ingerencie ďalších subjektov. V prípade zmeny systému kreácie ústavných sudcov vyššie popísaným spôsobom by samozrejme fikcia vôbec neprichádzala do úvahy, keďže kandidáti by boli volení.

10 Záver

Pri komplexnom porovnaní vyššie uvedených právnych úprav možno vidieť pomerne veľkú blízkosť československej, federálnej a slovenskej úpravy. Predovšetkým federálna a slovenská úprava sa vo väčšine inštitútov, týkajúcich sa kreácie, veľmi podobajú. Naopak, od modelu, kedy zákonodarný zbor, resp. jeho komory zostavujú zoznamy kandidátov, z ktorých potom prezident menuje ústavných sudcov, sa česká právna úprava výrazne odlišuje.

Pozitívom československej úpravy bolo zastúpenie sudcov najvyšších súdov v československom Ústavnom súde. V prípade federálnej úpravy výberu ústavných sudcov možno vyzdvihnúť predovšetkým stanovenie lehôt pre predloženie zoznamov kandidátov prezidentovi a menovanie kandidátov prezidentom tak, aby nedochádzalo k prerušovaniu činnosti Ústavného súdu. V súvislosti s výberom kandidátov za najvhodnejšiu považujem slovenskú úpravu, keďže NR SR je pri voľbe kandidátov viazaná nomináciami iných subjektov z odbornej praxe, čím sa zvyšuje šanca na vyvážené zloženie Ústavného súdu.

Naopak za negatíva úprav možno považovať napríklad stanovenie kolektívneho funkčného obdobia československého Ústavného súdu, či neriešenie následku odmietnutia zloženia sľubu alebo zloženia sľubu ústavného sudcu s výhradou v slovenskej úprave. Za výrazný nedostatok českej úpravy považujem, že prezident nie je pri výbere kandidátov viazaný žiadnymi návrhmi či pravidlami s výnimkou základných predpokladov pre výkon funkcie, ktoré predpisuje Ústava.

Rozdiely v počte ústavných sudcov, dĺžke funkčného obdobia, požadovanom veku či dĺžke praxe vnímam ako rozdiely koncepčné. Predovšetkým počet ústavných sudcov súvisí s rozsahom kompetencií ústavných súdov a organizáciou činnosti ústavných súdov.

Ani jedna právna úprava ale neobsahuje úpravu postupného menovania určitého počtu ústavných sudcov v pravidelných časových obdobiach, avšak v záujme zabezpečenia kontinuity činnosti Ústavného súdu by takáto úprava bola žiadaná.

Česká právna úprava obsahuje i viacero sporných otázok. Jednou z nich je viazanosť prezidenta svojou nomináciou po vyslovení súhlasu s menovaním. V tomto prípade, by podľa môjho názoru mal byť prezident nomináciou kandidáta po

vyšlovení súhlasu s menovaním viazaný, a mal by kandidáta menovať. Jedinou výnimkou by mala byť situácia, kedy kandidát prestane spĺňať požiadavky kladené na jeho osobu Ústavou, prípadne určitú úroveň morálnych kvalít. To však môže byť problematický dôvod, pretože opäť posúdenie morálnych kvalít závisí od predstáv a pohľadu prezidenta. Ďalšou spornou otázkou je počiatok plynutia funkčného obdobia. Podľa môjho názoru v začína funkčné obdobie plynúť až zložením sľubu a až od tohto okamihu môžu totiž ústavní sudcovia riadne plniť svoje povinnosti vyplývajúce z ich funkcie.

Česká úprava by vyžadovala niekoľko väčších i menších zmien. Najpotrebnejšou by bola zmena výberu ústavných sudcov. Otázkou však zostáva, či na takúto zmenu bude i politická vôľa.

Pri spätnom hodnotení, hoci jednotlivé právne úpravy sa viac či menej pri úprave inštitútov odlišujú, za najprepracovanejšiu a najkonceptnejšiu považujem právnu úpravu federálnu. Právna úprava zapájala do kreácie ako zákonodarné zbory, tak i prezidenta, stanovila lehoty, ktorých sa mali pri ustanovovaní ústavných sudcov pridržať, a tak zabezpečovala kontinuitu činnosti Ústavného súdu, presne stanovila počiatok funkčného obdobia, zakotvovala paritné zastúpenie občanov z oboch štátov. Touto úpravou sa inšpirovala i súčasná slovenská úprava. I federálna úprava by mohla byť vylepšená napríklad o zákaz opätovného menovania do funkcie, viazanosť zákonodarných zborov nomináciami kandidátov od iných subjektov či rozvrstveným menovaním ústavných sudcov.

Bibliografia

Primárne zdroje

Právne predpisy

ústavný zákon č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde ČSFR

zákon č. 491/1991 Zb. o organizácii ústavného súdu Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a o konaní pred ním

ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v znení neskorších predpisov.

zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavnom súde, v znení neskorších predpisov

zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím rádu Senátu, v znení neskorších predpisov

ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov

zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, v znení neskorších predpisov

ústavný zákon č. 90/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

Sekundárne zdroje

Komentáre

GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavným dejinám Československa I (1914 – 1945)*. 1. vydanie. Praha: Nakladateľstvo Karolinum, 2005, s. 72 -73, s. 149 – 150.

SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 442, s. 664 - 665, s. 675 - 682, s. 684 - 687.

PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád ČR: Komentář. 1. díl. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání*. Praha: Linde Praha, 1998, s. 278, s. 284 - 285, s. 287 - 289.

MIKULE, Vladimír, SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o ústavním soudu. Komentář a judikatura k Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 26.

FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2. propracované a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 2 - 5, s. 8, s. 30 - 34.

KLÍMA, Karel a kol. *Komentár k Ústave a Listině*. 1. díl. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009, s. 463, s. 470, s. 651 – 657, s. 659 - 660.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 616.

ČIČ, Milan a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. 1. vydanie. Martin: Matica slovenská, 1997, s. 495 - 497.

Monografie

WEYR, František. *Československé právo ústavní*. Praha: Melantrich A. S., 1937, s. 97.

WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavné soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 1996, s. 36 - 37.

OROSZ, Ladislav a kol. *Ústavný systém Slovenskej republiky: doterajší vývoj, aktuálny stav, perspektívy*. 1. vydanie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2009, s. 34 – 35, s. 38, s. 48, s. 55, s. 57, s. 121.

CHOVANEC, Jaroslav. *Ústava Slovenskej republiky – základný zákon štátu*. 1. vydanie. Bratislava: Procom, 2002, s. 492.

SVÁK, Ján, CIBULKA, Ľubor, KLÍMA, Karel. *Ústavné právo Slovenskej republiky: Všeobecná časť*. 3. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009, s. 53.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podstatně propracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 175 – 176.

Zborníky

KYSELA, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu po třinácti letech: vznik, vývoj, problémy a úvahy de lege ferenda*. Praha: Eurolex Bohemia a.s., 2006, s. 24, s. 45, s. 69 - 70.

Učebnice

PALÚŠ, Igor, SOMOROVÁ, Ľudmila. *Štátne právo SR*. 2. vydanie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2008, s. 320 – 321, s. 364 – 365, s. 419 - 421.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví. Skripta*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 26.

Odborné články

SLÁDEČEK, Vladimír. Ústavní soudnictví ve Slovenské republice: vznik, vývoj a současnost. *Správní právo*, 2002, roč. 35, č. 4, s. 218 - 219.

KYSELA, Jan, KÜHN, Zdeněk. Kreace ústavních soudců ze srovnávací perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2003, roč. 11, č. 1, s. 9.

Anotácia

Práca sa zaoberá kreáciou ústavných sudcov a s tým súvisiacimi otázkami, ako napríklad právnej úpravy kreácie, výberu kandidátov na funkciu ústavných sudcov, požiadaviek na osobu kandidáta, ako aj subjektmi, ktoré sú oprávnené predkladať návrhy týchto kandidátov, voľbou kandidátov alebo vyslovením súhlasu s menovaním týchto kandidátov a ich menovaním do funkcie. Predmetom práce je i počet ústavných sudcov a dĺžka funkčného obdobia, postavenie ústavných sudcov a inkompatibilita funkcie s inými činnosťami.

Jednotlivé kapitoly sa venujú uvedeným inštitútom v súvislosti s ústavnými súdmi, ktoré pôsobili v Československej republike, Českej a Slovenskej Federatívnej republike a pôsobia v súčasnosti v Slovenskej republike a Českej republike. Teoretické informácie dopĺňajú tiež praktické skúsenosti s aplikáciou právnych úprav. Práca ďalej porovnáva právne úpravy, poukazuje na ich sporné aspekty, klady a zápory a navrhuje prípadné zmeny českej právnej úpravy de lege ferenda.

Annotation

The work deals with creation of judges of the Constitutional courts and other connected questions such as the legal adjustment of the creation, selection of the candidates, requirements for the candidates, the subjects who propose the candidates, the election of the judges or the agreement with naming candidates to the function. The work contains as well legal adjustment of the number of judges and the length of their term office, the position of the judges and incompatibility with other activities.

The chapters of the work deal with these legal institutions in connection with the Constitutional Courts that operated in the Czechoslovak Republic and the Czech and Slovak Federal Republic, and have been operating nowadays in the Slovak Republic and the Czech Republic. The theoretical information is completed with the experience of application of the legal adjustment. The work compares these four adjustments, shows the questionable aspects, pros and cons and proposes possible alternation of the Czech legal adjustment.

Zoznam kľúčových slov

Ústavný súd

ústavný sudca

kreácia

zoznam kandidátov

požiadavky na kandidáta

funkčné obdobie

inkompatibilita

sľub ústavných sudcu

prezident republiky

Senát

Národná rada Slovenskej republiky

The keyword list

the Constitutional Court

a judge of the Constitutional Court

a creation

a list of the candidates

a requirements for the candidate

a term office

an incompatibility

the promise of the judge of the Constitutional Court

the President

the Senate

the National Council of the Slovak Republic